

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2012

Zuzana Fillingerová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálně pedagogických studií

Zuzana Fillingeorvá

3. ročník – prezenční studium

Obor: Speciální pedagogika

Porozvodová péče o děti

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Kamila Holásková, PhD.

OLOMOUC 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Porozvodová péče o děti“
vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce
a za použití pramenů uvedených v závěru bakalářské práce.

V Olomouci, 19. 6. 2012

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala především paní PhDr. Kamile Holáskové, PhD. za cenné rady, ochotu a odborné vedení, které mne podporovalo při psaní této práce. Dále děkuji Kristýně Hlaváčkové za trpělivé naslouchání a mé rodině za podporu během celého studi

OBSAH

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Základní charakteristika rozvodu	9
1.1 Rozvod	9
1.2 Porozvodová péče	11
1.3 Dítě a rozvod	14
1.4 Role rodiny ve vývoji dítěte	16
2. Role matky a otce v životě dítěte	18
2.1 Ženy a muži	18
2.2 Kult mateřství	21
2.3 Otcovský faktor	23
2.4 Nekonformní matky	25
2.5 Shodné pohlaví rodiče s dítětem	27
3. Situace dítěte po rozvodu rodičů	29
3.1 Matky s výhradní péčí	29
3.2 Otcové s výhradní péčí	30
3.3 Společná péče a střídavá péče	31
3.4 Význam prarodičů	34
3.5 Následky rozvodu	34
II. PRAKTICKÁ ČÁST	36
1. Praktická část	36
1.1 Cíl výzkumu	36
1.2 Výzkumné předpoklady	36
1.3 Metoda získávání a zpracování dat, průběh anketního šetření	37
1.4 Výkumný vzorek	38
1.5 Výsledky ankety	39
1.6 Výzkumné předpoklady	55
1.7 Diskuze	58
1.8 Závěry anketního šetření	60
ZÁVĚR	61
Seznam literatury	62

6.1. Literatura	62
6.2. Internetové zdroje.....	65
Seznam příloh.....	66
Anotace.....	69

ÚVOD

„Muž je vždycky dítětem – žena však dítětem nikdy není!“

Friedrich Nietzsche

K vybrání tohoto tématu mne částečně inspiroval můj vlastní příběh. Jako dítě jsem si prošla rozvodem svých rodičů, soudním ustanovením následné péče a více méně jsem vyrostla pod vlivem jen jednoho z nich – a to matky. Otec hrál v mém životě aktivní roli jen asi do mých osmi let. Matka nám dávala vše potřebné, alespoň tehdy jsem nepocítovala nějaké strádání.

Když jsem ale dospívala a začala víc přemýšlet o věcech, vrtalo mi hlavou, jak to vlastně bylo.

Začala jsem zajímat více o téma rozvodu a následného uspořádání péče, a podobná situace jako v naší rodině byla i v ostatních rodinách. Proč se otcové neangažují víc? Co se děje s dětmi po rozvodu? Jaké jsou možnosti nápravy?

Cílem práce je popsat rozvod, systém porozvodové péče, potřeby dítěte, vliv rodiny na vývoj dítěte, dále popsat roli ženy a muže jako matky a otce dítěte. Prostřednictvím výzkumu zjistit názor společnosti na společnou péči a faktory ovlivňující porozvodového uspořádání.

Jako metodu jsme zvolily analýzu literárních zdrojů a anketu.

Bakalářská práce je rozčleněna do dvou částí – části teoretické a části praktické. V úvodní kapitole se věnuji základní charakteristice rozchodu. Popisuji rozvod se všemi jeho aspekty, různé porozvodové uspořádání péče, dítě a jeho potřeby a význam rodiny na jeho vývoj.

Následující kapitola obsahuje roli matky a otce v životě dítěte, popisuje vznik výhradní mateřské péče, zmiňuje otcovský faktor na vývoj dítěte, nekonformní matky a teorii shodného pohlaví rodiče s dítětem.

Závěr teoretické části je věnován rozdílným porozvodovým uspořádáním. Popisuje výhradní mateřskou péči, výhradní otcovskou péči a společnou péči

obou rodičů, zmiňuje roli prarodičů při rozvodu a přináší doporučení, jak překonat rozvod co možná nejlépe.

V praktické části nás zajímaly názory většinové populace na střídavou péči, faktory ovlivňující porozvodové uspořádání o děti a pohled na výchovu a péči o děti. Zvolily jsme kvantitativní metodu, konkrétně anketu, která se skládala z osmi otázek, které se konkrétně zaměřovaly na jednotlivé aspekty porozvodové péče.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Základní charakteristika rozvodu

1.1 Rozvod

Rozvod manželství je jeden ze způsobů zániku manželství. Je to právní akt, který v České republice upravuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, a to přesněji § 24 až § 29. Soud nezjišťuje příčiny rozvratu manželství a manželství rozvede, jsou-li předloženy písemné smlouvy s ověřenými podpisy účastníků upravující vypořádání majetkových vztahů, práva a povinnosti společného bydlení, vyživovací povinnost pro dobu po rozvodu, a případně pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí po dobu po rozvodu. (Zákon o rodině [online, cit. 20. 6. 2012] Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf>.)

Před rozhodnutím o rozvedení manželství rodičů nezletilého dítěte soud upraví jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak mají rodiče přispívat na jeho výživu. Pokud o výchovu mají zájem oba rodiče a jsou k tomu způsobilí, může soud svěřit dítě do péče společné, popřípadě střídavé výchovy, je-li to v zájmu dítěte. Toto může být nahrazeno dohodou rodičů, která ale musí být schválena rovněž soudem. Při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy soud sleduje hlavně zájem dítěte, kdy přihlíží na jeho osobnost, vlohy, schopnosti a vývojové možnosti, citovým orientacím a vazbám dítěte na sourozence a další příbuzné. Soud pak dále zohledňuje výchovné schopnosti a odpovědnost rodiče, stabilitu budoucího výchovného prostředí, hmotné zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů, schopnosti rodiče dohodnout se na výchově s druhým rodičem a také, kdo dosud dbal o citovou, rozumovou a mravní výchovu dítěte. (Zákon o rodině [online, cit. 20. 6. 2012] Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf>.)

Dohoda o styku rodičů s dítětem nepotřebuje schválení soudu. Soud však

styk rodiče s dítětem upraví, vyžaduje-li to zájem na jeho výchově a poměry v rodině. Soud může zasáhnout v případě bránění rodiči ve styku s dítětem, pokud je to nutné, soud omezí, nebo zakáže styk rodiče s dítětem.

Vyžaduje-li to zájem dítěte a poměry v rodině, může soud upravit styk dítěte s prarodiči a sourozenci. (Zákon o rodině

[online, cit. 20. 6. 2012] Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf>.)

Rozvod manželství se vyskytoval už ve Starověkém Řecku a Římě. Muž se mohl se ženou rozvést téměř v jakémkoli případě, ženy byly nesvobodné a sloužily muži spíše jako jeho majetek. Tehdy stačilo poslat ženě dopis, nebo jí před svědky říct: „Vyháním tě“. Žena si poté musela zabalit věci a opustit dům. Tyto zvyklosti trvaly poměrně dlouhou dobu. Až s nástupem křesťanského učení začalo platit: „Co Bůh spojil, člověk nerozděluj“ a rozvod byl možný jen tehdy, když muž shledal na své manželce něco nečistého. Na našem území se za první republiky mohli páry buď rozvést bez možnosti dalšího sňatku, nebo provést tzv. rozluku, která jim dovolovala najít si dalšího partnera. Počet rozvodů se od té doby zněkolikanásobil. Největší rozvodový boom byl u nás zaznamenán v roce 1996, kdy se počet rozvedených páru zastavil na čísle 33 113. (viz. příloha č. 1.)

Nejmenší rozvodovost je v Holandsku, kde hranice pohybuje okolo 5%, naopak největší počet rozvodů se každoročně monitoruje ve Skandinávských zemích, zejména Švédsku a Finsku, dále pak v Belgii a Dánsku, kde je rozvodovost asi na 50-55%. Pokud se podíváme k našim nejbližším sousedům, Slovákům, jejich rozvodovost je zhruba o třetinu nižší než u nás, ovšem zde musíme vzít v potaz velkou náboženskou tradici, stejně jako v Itálii, Polsku či Španělsku.

V průběhu celých 20 let (od rozpadu SSSR) panoval u českých soudů trend, že pokud žena nebyla alkoholička, prostitutka, nebo jiný kriminální živel, soudy většinou přisuzovaly děti právě matkám. Otcové se poté velmi často obraceli na soudní dvůr ve Štrasburku, kde dodnes leží spousta žalob, v jejichž většině soud rozhodl ve prospěch manžela.

(Žádost o rozvod. [online, cit. 20. 6. 2012] Dostupné z WWW: <<http://www.zadost-o-rozvod.cz/statistiky-a-historie-rozvodu-manzelstvi/>>.)

Rozvod byl ve společnosti dlouho poznamenán negativní konotací. Rozvedení lidé byli bráni jako lidé nemorální, protože hledají nové partnery. Tím byli vnímáni i jako potencionální nebezpečí pro fungující páry. V dnešní době je rozvod společensky i kulturně přijímán. (Berger, Gravillon, 2011)

Při rozvodovém řízení se často objevují spory. Při nich můžeme využít mediátora. Definice mediace podle K. M. Scanlon (in Holá, 2003, s. 50): „*Mediace je flexibilní, dobrovolný způsob řešení konfliktů, který využívá třetí neutrální stranu – mediátora – k usnadnění jednání a řešení problému stran.*“ Rozvodová mediace je metodou řešení konfliktů v rámci rozvodového řízení manželů. Mediace při rozvodu řeší hlavně otázky svěřeni dítěte do péče a formy jeho výchovy, formy kontaktu s dítětem a finanční a majetkové uspořádání. Během mediace ale jde prodiskutovat i další otázky, jako je samotná výchova dětí, zajištění jejich zdraví, kontakty se vzdálenějším příbuzenstvem. Cílem rodinné mediace je stabilizovat poměry rodičů a dětí. Děti jsou pak vystaveny menšímu množství konfliktů mezi rodiči, rodiče se vyhnou psychickým problémům, které z boje o svěřeni dítěte nutně plynou. Jedním z nejdůležitějších faktorů pro dobrou adaptaci dětí po rozvodu je nízká míra konfliktů mezi rodiči. Mediační služby při rozvodových sporech a případně i společná porozvodová péče o děti mohou snížit porozvodové napětí a komplikace. V konečném důsledku jde o prevenci některých negativních sociálních jevů, které rodinné krize provázejí. (Holá, 2003)

Rozvod se stal běžnou záležitostí každodenního života. Nejčastější rozhodnutí se týkají těch nejcitlivějších, a to dětí. I když by mnozí čekali, že se většina rodičů poradí s psychologem a jinými odborníky, co je pro jejich dítě nejlepší, ve skutečnosti jen malá hrstka rozvádějících se rodičů volí tuto cestu. Ti ostatní mnohem více času stráví při dělení majetku. (Warshak, 1996)

1.2 Porozvodová péče

Výhradní péče matky nebo otce byla dlouhou dobu jedinou možnou

úpravou poměrů nezletilých dětí po rozvodu. Až novela zákona o rodině v roce 1998 přinesla novou alternativu, a to společnou nebo střídavou výchovu. Rodič s výhradní péčí má za dítě hlavní odpovědnost, záleží jen na něm, do jaké míry diskutuje výchovu dítěte s druhým rodičem. Z 90% jsou děti svěřovány do péče matek, zbylých 10% dětí pak do péče otců či jiných příbuzných. Stále totiž platí v povědomí koncepce biologických důvodů, která je ovšem již překonána. Ať už je dítě svěřeno do výhradní péče matky nebo otce, je vždy poznamenáno nejzávažnějším důsledkem rozvodu, kterým je ztráta plnohodnotného vztahu s druhým rodičem. V tomto případě se ve velké většině jedná o omezení kontaktu s otcem. Pokud se rodiče nedohodnou, například jeden z nich brání kontaktu dítěte s druhým rodičem, určí rozsah styku soud. (Iustin. (nedatováno). Dětské psychické potřeby [online, cit. 20. 6. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.iustin.cz/art.asp?art=38>>.)

Společná výchova v podstatě znamená, že poměry nezletilého nejsou ani po rozvodu nijak upraveny a nijak se nemění právní postavení dítěte k jeho rodičům. Společná výchova předpokládá, že dítě bude mít s oběma rodiči stejný kontakt. Toho lze dosáhnout v případě, že i po rozvodu žijí rodiče v jednom bytě, anebo naopak v případě, kdy dítě už je blízké věku zletilosti a s rodiči už fakticky nežije. Společná výchova klade na rodiče velké nároky, jelikož se musí být schopni o všech záležitostech týkajících se dítěte dohodnout. Problematická může být zejména otázka financování běžných potřeb dítěte i např. nákup vybavení domácnosti nezbytných pro její chod, vezme-li v úvahu, že okamžikem rozvodu manželství dojde ze zákona k zániku společného jmění manželů. Pokud rodiče tohoto schopni jsou, je na místě otázka, zda existoval rozvrat manželství takové intenzity, aby nebylo možno očekávat obnovení manželského soužití. (Dudová, T. (nedatováno). Společná a střídavá péče [online]. Sociologický ústav AV ČR [citováno 20. 6. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.soc.cas.cz/info/cz/25066/Spolecna-a-stridava-pece.html>>.)

Střídavá výchova znamená, že dítě žije po určitý časový úsek s každým z rodičů. Zákon neuvádí, po jaké době by ke střídání mělo docházet. V praxi soudů se uplatňuje model střídání po měsíci, soudy však schvalují i dohody

o střídavé výchově po týdnu. Podmínky pro svěření dítěte do střídavé a společné výchovy jsou totožné. Oba rodiče tedy musí být výchovně způsobilí, musí mít o střídavou výchovu zájem, svěření dítěte do střídavé výchovy musí být v zájmu dítěte a střídavou výchovou musí být lépe zajištěny jeho potřeby. (Dudová, T. (nedatováno). Společná a střídavá péče [online]. Sociologický ústav AV ČR [citováno 20. 6. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.soc.cas.cz/info/cz/25066/Spolecna-a-stridava-pece.html>>.)

Důležitým předpokladem pro realizaci střídavé péče je u dětí školního věku zachování školní docházky do jedné školy a provozování mimoškolních aktivit. Rodiče také musejí být domluveni, kdo bude dítěti prát, nakupovat nákladnější věci, jestli se bude dítě stěhovat kompletně se všemi věcmi, nebo je bude mít u každého rodiče. Také by měla být vyřešena otázka trvalého bydliště dítěte, zejména kvůli vyplácení sociálních dávek, a nakonec mezi rodiči musí dojít ke shodě, kdo bude na dítě uplatňovat daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s ním v domácnosti. Jestliže dítě staršího věku se společnou či střídavou péčí nesouhlasí, soud by jeho přání měl respektovat. (Dudová, T. (nedatováno). Společná a střídavá péče [online]. Sociologický ústav AV ČR [citováno 20. 6. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.soc.cas.cz/info/cz/25066/Spolecna-a-stridava-pece.html>>.)

Podle Úmluvy o právech dítěte je nutno zabezpečit každému dítěti, které dokáže zformulovat svůj názor, možnost se svobodně vyjádřit ve všech záležitostech, které se ho týkají a těmto názorům se musí věnovat zasloužená pozornost s ohledem na jeho věk a úroveň. Proto je dítěti poskytnuta možnost být slyšeno v každém soudním či správním řízení, které se ho týká. K tomuto jednání se dítě může vyjádřit přímo samo, nebo prostřednictvím svého zástupce. Dítě, s ohledem na věk a stupeň vývoje, schopné vytvořit si svůj názor a posoudit dosah opatření, má právo být informováno a projevit svobodně svůj názor ke všem rozhodnutím, které rodiče vynesou v záležitosti jeho osoby. Zajisté je tedy vhodné, aby bylo dítě zapojeno do těchto jednání, nejde-li ovšem o dítě, které vzhledem k věku není schopno pochopit smysl takových jednání. Zákon ovšem nijak neupravuje,

v kolika letech je dítě dostatečně vyspělé, aby se takto mohlo vyjádřit. Rozhodnutí záleží na individuálním zvážení soudce. Praxe ukazuje, že soudci se k názoru dětí obracejí asi od 8-10 let jejich věku. (Holá, 2011)

Zapojení dítěte do rozhodování je nevyhnutelné ze sociálně psychologického hlediska. Okamžik, kdy rodiče děti o svém rozchodu informují, bývá pro děti velmi bolestnou záležitostí. Chtějí vědět, co znamená rozvod a proč k němu dochází v jejich rodině. Je důležité sdělit skutečnosti dětem co nejcitlivěji. Po sdělení tohoto faktu potřebují děti čas na uklidnění a adaptaci. Rodina je pro děti samozřejmostí, je pro ně zdrojem pohody. Soucitné sdělení špatné zprávy jim může pomoci, aby neprožívaly dlouhodobou ztrátu sebedůvěry, která může pramenit z pocitu, že na nich nikomu nezáleží. (Holá, 2011)

1.3 Dítě a rozvod

Dítětem je jedinec, který se nachází v určitém věkovém rozmezí, které ve stručnosti označíme jako dětský věk. Samotný dětský věk lze rozdělit na ranou, střední a pozdní fázi. (Helus, 2009)

V Úmluvě o právech dítěte, která byla 20. listopadu 1989 přijata Valným shromážděním OSN, se praví, že „*dítětem se rozumí lidská bytost mladší 18 let*“ tedy do dosažení plnoletosti, respektive právně dané nezávislosti. Podle toho je tedy dítětem člověk, jenž nedosáhl legislativní svéprávnosti, tudíž se nachází pod zákonně definovanou péčí jiných osob (zpravidla rodičů). (Helus, 2009)

Jako počátek dětství je bráno zrození. Ukončování dětství už není tak jasné, zde budeme za mezník považovat věk 15 let s přesahem. Tento věk je z mnoha důvodů hraniční – v podstatné míře se završuje tělesná proměna, vyhraňují se vztahy se sebou samým i k druhým lidem, krystalizují se názory, ujasňuje se odpovědnost za důsledky vlastních činů. Přesah pojetí dětství nad 15 let (zpravidla do 18 let) je díky tomu, že lidé tohoto věku jsou stále závislí na rodičích jak fakticky, kdy u rodičů bydlí a rodiče je živí, tak legislativně. (Helus, 2009)

Existují čtyři základní potřeby dítěte. Jsou to potřeby biologické, psychické, sociální a vývojové.

Biologickými potřebami rozumíme řádnou výživu, dostatek tepla, čistotu, ochranu před škodlivými látkami. Jsou to primární potřeby pro zajištění fungování metabolismu. (Reifová, 2010)

Aby se dítě vyvíjelo v osobnost psychicky zdravou a zdatnou, musí k tomu mít uspokojeno **pět psychických potřeb**. Je to *potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů*. Díky poskytování takových podnětů se organismu umožňuje, aby probíhala žádoucí úroveň aktivity, což pro člověka znamená, že se nebude nudit, ale nebude podněty ani přetěžován.

Následuje *potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech*, což můžeme nazvat jako „smysluplný svět“. Naplnění této potřeby nám umožňuje, aby se z podnětů staly zkušenosti. Kdybychom totiž dění kolem nás vnímali jako náhodné, vznikl by chaos a my bychom se ničemu nenaučili. Je to tedy základní potřeba umožňující učení.

Další je *potřeba prvotních citových a sociálních vztahů*, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů. Uspokojení této potřeby přináší dítěti pocit jistoty a je podmínkou pro zdravý vývoj jeho osobnosti. Předposlední potřebou je *potřeba identity*, tj. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty. Z uspokojení této potřeby vychází zdravé vědomí vlastního já.

To je v pozdějším vývoji důležité k osvojení společenských rolí a stanovení hodnotových cílů.

Jako poslední je to *potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy*. Její uspokojení dává životu člověka časové rozpětí mezi otevřeností a uzavřeností osudu, mezi nadějí a beznadějí, mezi životním rozletem a zoufalstvím. (Matějček, 1994)

Na psychické potřeby se těsně pojí **potřeby sociální**. Tyto dvě potřeby se navzájem velmi často překrývají, někdy se tyto dvě kategorie potřeb slučují v jednu a potom se nazývají potřebami psychosociálními. Nejzákladnější socializace dítěte se odehrává v jeho primární rodině.

Ta by měla dítěti dávat pocit bezpečí, lásky, být mu oporou při řešení problémů a poskytovat mu možnost dalšího rozvoje. (Reifová, 2010)

Ze všeho nejvíce potřebují jistotu ve vztazích ke svým lidem. Pro dítě je důležité psychologické rodičovství, založené na vnitřním, psychickém, citovém přijetí dítěte, je důležité, aby rodiče dítěti dovedli poskytovat pocit jistoty a bezpečí sami v sobě, ve svém vztahu k němu. Že je přijali se vším

všudy za své. (Matějček, 1994)

Vědomí vlastní minulosti je také velmi důležité. V případech rozvodů, nemanželských dětí a nových sňatků není rozhodující to, že se z minulosti něco nepříjemného zatají, jako to, že se neříká to dobré, povznášející, pozitivní. Když se manželé rozvedou, obvykle se pak před dětmi nezmiňují o tom, že se měli kdysi velice rádi a že se na toto dítě velice těšili. Nedělají jeden o druhém zmínky, z nichž je cítit náklonnost, láska, úcta. Právě tyto pozitivní střípky, které rodiče řeknou přirozeně a jakoby mimochodem jsou důležitým činitelem při budování pozitivní identity dítěte. (Matějček, 1995)

Rozdělení rodičů je nejběžnější způsob traumatizování dítěte. U dětí z rozvedených rodin je až třikrát vyšší pravděpodobnost, že budou mít problémové chování a složité emoční prožívání. Rozvod s sebou pro dítě nese změny (stěhování, změna školy), které mohou vést ke vzniku psychického onemocnění. (Elliott, Place, 2002)

1.4 Role rodiny ve vývoji dítěte

Rodina je pro dítě primární socializační činitel, který zprostředkovává dítěti socio-kulturní zkušenosti, vychovává je, a tímto způsobem rozvíjí jeho psychické funkce i celou osobnost. Učí je dovednostem sociální komunikace, způsobům uvažování a hodnocení, normám a žádoucím způsobům chování ve formě rolí. Na každé dítě rodina působí individuálně. Pozitivní citový vztah, nebo také akceptace dítěte podporuje jeho osobní jistotu a vyrovnanost. To má význam i pro učení, protože posílí jeho efekt, případně další rozvoj dítěte. Úroveň kontroly dítěte a zpětná vazba při plnění rodičovských požadavků je také důležitá, jelikož se dítě učí žádoucímu chování tak, že je za ně buď pozitivně hodnoceno, nebo naopak sankcionováno. Samotný postoj rodičů neovlivní jenom aktuální učení, ale bude podporovat i rozvoj určitých osobnostních vlastností dítěte. Má vliv na rozvoj osobní jistoty a samostatnost v řešení problémů, nebo naopak úzkostnost a potřebu přesně dodržovat stanovená pravidla. (Vágnerová, 2000)

Výrost (1998, s. 303) definuje rodinu jako: *„nejuniverzálnější socializační činitel, který poskytuje jedinci identifikační vzory a seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince*

reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří postoj k personálnímu okolí, k sobě samému i společnosti obecně.“

Rodina je v dnešní době mikrosvětlem, vzorovou společností, kde si dítě osvojuje základní vzorce chování, návyky, dovednosti, strategie, které jsou pro něj stěžejní při orientaci v širší společnosti, zejména potom v mezilidských vztazích. Rodina ovlivňuje dítě v pozitivním, žádoucím smyslu, ale i v negativním smyslu. Na to by lidé zakládající rodinu za účelem výchovy potomka neměli zapomínat. (Sobotková, 2007)

Rodina svým členům, tedy rodinným příslušníkům poskytuje úplné přijetí jejich lidské existence, ochraňující, bezpečné prostředí (ekonomické a psychické), zajištění životních potřeb, podporu a zázemí při dalším vývoji. (Doležal, 2006)

Člověk je nastaven tak, aby patřil ke skupině, od které očekává bezpečí. Nikdo nemůže žít úplně sám a nezávisle na ostatních. První takovou skupinou pro člověka jsou rodiče. Po rozvodu se tedy situace komplikuje. Dítě už nepatří do jedné skupiny, ale do dvou naprosto rozdílných skupin. Dokud byli rodiče spolu, byli párem, společným základem. Existovaly pravidla, kompromisy, ústupky a hodnoty, které na sebe navazovaly, navzájem se doplňovaly. Po rozvodu vznikají póly s odlišnými pravidly – mužskými a ženskými. Dítě je nuceno poradit si s nastalou situací, musí si vytvořit syntézu těchto dvou pólů. Tato situace je pro něj zmatená, většinou se cítí úplně ztracené a velmi nejisté. (Berger, Gravillon, 2011)

2. Role matky a otce v životě dítěte

2.1 Ženy a muži

Pro ženskou i mužskou roli naše kultura vytvořila určité normy a očekávání. Od žen se podle těchto norem očekává a je vhodné, když jsou orientované na domov a děti, vřelé, laskavé, něžné, jemné, uvědomují si pocity druhých lidí, když jsou ohleduplné, taktní a soucitné. Z těch méně hezkých vlastností jim normy společnosti dovolují a v podstatě očekávají, že jsou náladové, přecitlivělé, temperamentní, vzrušitelné, emocionální, subjektivní, nelogické, stěžující si, haštřivé, ale také slabé, bezmocné, křehké, emočně zranitelné, submisivní, povolné a závislé. (Plaňava, 2000)

Muži jsou podle těchto norem ambiciózní, soutěživí, podnikaví, průbojní, orientovaní na svět, také klidní, stabilní, neemotivní, realističtí, silní a vyhranění, houževnatí, neústupní a rázní. Jsou také agresivní, siláčtí, rozhodní, dominantní, objektivní, logičtí, nezávislí, spoléhající se na sebe. Z těch méně hezkých vlastností společnost připouští, když jsou drsní, strozí, nelítostní, krutí, autokratičtí, rigidní a arogantní. (Plaňava, 2000)

Dvacáté století dalo vzniknout dvěma pólům, jak nahlížet na mužskou a ženskou roli. První je koncept identity, druhý je koncept dualitní. Koncept identity bere muže i ženy stejně, rozdíly (v chování, prožívání, jednání) jsou dány výchovou, normami společnosti, očekáváním. Pohlaví je jen slovo, které poukazuje k biologickému určení jako k podstatě. Dualitní koncept chápe mužství a ženství jako rovnocenné kvality v rovině biologické, psychologické i společenské. Člověk má dvě podoby, rod mužský a ženský, kdy každý rod v sobě nese něco z rodu druhého, jsou rozlišené mužské a ženské práce, úkoly, nástroje, prostory, které do sebe dokonale zapadají, navazují na sebe, prostupují se a až jako celek vedou k dosažení cíle. (Plaňava, 2000)

Už od embryonálního stadia se dá vysledovat rozdíl ve vývoji ženského mozku a mužského mozku. Je to způsobeno hormonální činností samotného plodu. Rozdíly můžeme pozorovat i ihned po narození, až do batolecího období. Ve školce je vidět, že holčičky si vytváří své skupiny, stejně

jako chlapci. Vývoj řeči je u děvčat v průměru rychlejší než u chlapců. V pozdějším věku, okolo 11-13 let mají také lepší výsledky v testech verbálních schopností. V tomto věku naopak chlapci dosahují lepších výsledků v úkolech vyžadující vizuálně prostorovou orientaci. Kolem osmého roku života dochází k diferenciaci identity dítěte, proto je důležité, aby ve své blízkosti měli dobré vzory ženského a mateřského chování, jakož i chování mužského a otcovského. (Matějček, 2000)

Psychologové tvrdí, že mezi svými klienty mají daleko víc chlapců než dívek. Více odkladů školní docházky se dává chlapcům, více chlapců také trpí specifickými poruchami učení a také lehkými mozkovými dysfunkcemi. A přitom mezi dětmi, které se naučily samostatně číst před koncem čtvrtého roku je významně víc chlapců. Tyto rozdíly jsou způsobeny pravou a levou mozkovou hemisférou. K tomu, abychom se mohli naučit dobře číst, je zapotřebí souhry obou hemisfér. Když jedna nebo druhá silně převládá, je celý tento proces ztížen. Ukázalo se, že u chlapců převládá nerovnoměrné rozložení, zatímco hemisféry děvčat jsou sehrané. Po celou dobu základní školy je v učivu vyžadována spíše souhra obou hemisfér, proto jsou děvčata v tomto čase školně úspěšnější. Na středních, odborných a vysokých školách jsou ve výhodě chlapci, protože se tady při výuce žádá spíše specializace, než rovnoměrná průměrnost. (Matějček, 2000)

Při pozorování dětí, které vyrůstaly v méně příznivých rodinných podmínkách se zjistilo, že daleko větší problémy mají chlapci než děvčata. Až do 16 let věku se i při dobré inteligenci hůře učili, měli méně kamarádů a více dětí je za kamarády nechťelo, více šaškovali a předváděli se, více se prali, ale také se více báli. Kolem 20 let už takové rozdíly nebyly a ve věku kolem 30 let se nápadnější obtíže objevily na straně žen. Ty obtížněji navazovaly milostné vztahy, měly více problémů v manželství i ve svém společenském okolí. Jak se postupně z dětství měnily společenské nároky, tak se ukázalo, že v každém životním období reaguje jedno a druhé pohlaví jinak. (Matějček, 2000)

Moderní technologie, v tomto případě videomagnetofon, pomohl ukázat, že mateřské chování má celou řadu prvků, které nejsou naučené, jsou spontánní, tedy nezávislé na našem rozhodování. Ukázalo se, že mateřské chování je přiměřené chování dítěte, které vyvolává odezvu

druhého. Dále se také ukázalo, že těmito formami chování vůči malým dětem nejsou vybaveny jen ženy jako matky, ale také muži, a dokonce i malé děti, děvčata i chlapci ve věku od 8-9 let výš. (Matějček, 1994)

Dělalo se mnoho pokusů s otci či studenty medicíny, kdy se ukázalo, že muži jsou vůči malému dítěti vybaveni stejnými mechanismy jako ženy. Staví se k dítěti stejným způsobem, dotýkají se ho stejným způsobem, mluví na ně vyšším hlasem, kontaktují se s ním ze stejné vzdálenosti. I přes svou mužskou specifickou jsou stejně jako ženy určeni k tomu, aby chránili své potomky. (Matějček, 1994)

Mnoho z dřívějších studií vývoje nemluvňat se týkalo „svazku“ mezi matkou a dítětem. Pod vlivem kultu mateřství se odborníci domnívali, že to je výhradní záležitost matek a dětí. Četné studie ale potvrdily, že nemluvňata vytvářejí úzká citová pouta i se svými otci a že se tak děje přibližně v tutéž dobu, kdy se formují stejná pouta k matkám. Otec a matka sice mohou hrát v životě dítěte rozdílné role, ale to neznamená, že je některá z nich více či méně důležitá. (Warshak, 1996)

Další mýtus říká, že muži jsou méně způsobilí starat se o nemluvňata než ženy. Psychologové Ross Parke a Douglas Sawin (in Warshak, 1996) se rozhodli toto tvrzení prověřit. Zaměřili se na krmení kojenců a pozorovali, jak si vedou otcové a jak matky. Zjistili, že otcové byli na signály svých dětí stejně vnímaví jako matky. V jiné sérii studií bylo zjištěno, že muži jsou stejně vnímaví jako ženy a dovedou rozlišovat různé typy křiku u novorozenců. Díky těmto zjištěním tedy není nejmenších pochyb, že ženy nemají žádný monopol na dovednosti související s péčí o dítě. Většinové chování ovlivněné kultem mateřství vštěpuje dětem (hlavně chlapcům), že otcova role nemá zahrnovat něžnost a citlivost k jeho malým dětem. Je to ale chyba. Nejen že otcové se dovedou starat o své děti, ale čím více tak činí, tím více z toho děti mají prospěch. Vřelí, zaujatí a pečující otcové dávají svým dětem výhody v několika oblastech psychologického vývoje. (Warshak, 1996)

Role otce a matky v péči o kojence a batole není zaměnitelná, každý má svou vlastní roli. Rozdílnost mezi pohlavím ale existuje i pro tak malé děti. Je samozřejmé, že otec dokáže zajistit potřeby dítěte stejně jako matka. Přesto M. E. Lamb v roce 1983 (in Berger, Gravillon, 2011) dokázal na studii dětí starých 8 – 16 měsíců, které vychovával hlavně otec (často

z důvodu matčina zaměstnání), že si tyto děti v neobvyklých, a pro ně podivných situacích vybíraly matky jako své ochránkyně. Například když přišla cizí návštěva, děti se utíkaly schovat k matce. Tento unikátní vztah matky a dítěte vzniká již během těhotenství. Delší odloučení od matky snáší dítě lépe se vzrůstajícím věkem. Od tří let je dítě již schopno se odloučit od matky bez větších potíží. (Berger, Gravillon, 2011)

2.2 Kult mateřství

Vzniku výhradní mateřské péče se může také říkat *Kult mateřství*. Tento kult mateřství by si jistě neudržel ve 20. století svůj vliv, kdyby neměl intelektuální zázemí. Sigmund Freud (in Warshak, 1996) ve své poslední knize vyzdvihl mateřskou roli jako „jedinečnou, bezparalelní, ustanovenou nezměnitelně na celou dobu života jako první a nejmocnější objekt lásky a prototyp všech pozdějších vztahů lásky“. (Warshak, 1996)

Představa, že se o děti po rozvodu mají starat jejich matky, a ne otcové, se pro většinu z nás, včetně soudců, stala samozřejmou. Jakmile někdo zpochybní tento názor, dostane se mu odpovědi, že když tomu tak bylo vždy, musí k tomu být dobrý důvod.

Ovšem vždy tomu tak nebylo. V dobách antického Říma měli naprostou moc nad svými dětmi otcové, kteří je mohli prodat do otroctví, či dokonce zabít. Ve Velké Británii vdaná žena nemohla podepisovat smlouvu, svědčit u soudu, ani vlastnit majetek. Přírozeným strážcem a vychovatelem dětí byl otec, i díky tomu, že pouze on měl finanční prostředky k jejich podpoře. Matka tuto roli nemohla podle norem osmnáctého století zvládnout, jelikož byla od společnosti příliš izolovaná a sama potřebovala ochranu mužů. (Warshak, 1996)

V průběhu devatenáctého století se na malé děti postupně začalo pohlížet jako na bytosti se specifickými potřebami, které dovedou lépe uspokojit matky. Tento názor začal pak v opatrovnických věcech převažovat, až se stal známým jako „*presumpce útlého věku dětí*“. Tuto presumpci pak podpořil Talfourdův zákon z roku 1839, který zmocnil soudy, aby svěřovaly děti mladší 7 let do péče matkám. Ze začátku tato presumpce měla pouze funkci dočasnou. Jakmile dítě dosáhlo čtyř nebo pěti let, bylo vráceno otcovi.

Tato směrnice byla zcela unikátní, protože brala v úvahu i jiný faktor,

než jen pohlaví rodiče. Uvedla také myšlenku, že optimální porozvodové uspořádání nemusí být trvalé, ale že se může časem měnit podle potřeb dítěte. (Warshak, 1996)

Postupem času se hranice „útlého věku“ stále zvyšovala, až posléze došlo k tomu, že se děti jakéhokoli věku svěřovaly do trvalé péče matkám. Začátkem dvacátého století byla preference matek již dostatečně upevněna. Důvody k tak radikální změně názoru zůstávají nejasné. Badatelé se však přiklání k názoru, že to bylo způsobeno průmyslovou revolucí. Muži odcházeli z farem do měst, děti tedy již nebylo zapotřebí jako pomocníků při polních pracích. Ze začátku století se jejich práce sice ještě využívala v dolech a továrnách, brzy byla ale dětská práce úředně zakázána a tak klesla ekonomická hodnota dětí. Tím se děti staly spíše finančním břemenem a muži raději péči o ně přenechali ženám. To nejspíše přispělo k požadování finanční podpory dětí po rozvodu. Začátkem roku 1900 došlo poprvé k tomu, že byla vymáhána alimentární povinnost otce. (Warshak, 1996)

Změny byly dány i tím, jak se ve společnosti vyvíjel názor na rodiny. Původní pohled byl takový, že v rodině se dítě připravuje na svou pozdější účast ve společnosti, později začal převládat názor, že děti jsou v rodině chráněny před nebezpečím vnějšího světa. Otcové byli stále více zaměstnáváni mimo domov, matky se nemohly nadále podílet na materiální podpoře rodiny a to dalo vzniknout dělení rolí mezi matku jako pečovatelku a otce jako zaopatřovatele. (Warshak, 1996)

Později význam mateřské péče podpořil se svými teoriemi Sigmund Freud, ale také názory, jež označovaly mateřství jako nejposvátnější svazky a matku jako Božský úřad pro péči o dítě. Presumpce „útlého věku“ tak byla časem nahrazena směrnicí známou jako „pro dítě to nejlepší“. Soudy se doted' o tento standard opírají. Teoreticky tento standard zaměřuje pozornost na potřeby dítěte, ale v praxi je ponechána značná volnost pro soudce a jeho rozhodnutí, co je „nejlepší pro dítě“. Ve spoustě případů se tedy soudce nakonec přikloní přednostně k matce jako osobě s výhradní péčí. Ve většině případů platí, že otec má naději získat dítě do své péče pouze v případě, že matka hrubě zanedbává péči, nebo dítě zneužívá. (Warshak, 1996)

Kult mateřství převládal v práci dětských psychologů po dlouhou dobu. Jejich teorie nebraly v potaz vliv otce na jeho děti. Otcové nebyli zváni

k výzkumům ani do ordinací, když byly jejich děti léčeny pro emocionální problémy. Od roku 1975 začal na tuto situaci upozorňovat psycholog Michael Lamb a tak konečně odborníci začali zkoumat i vliv otce na život jeho dětí. Zjistilo se tak, že otec je významný, nejen když jsou děti starší, nýbrž i v raných letech. (Warshak, 1996)

Za poslední třicet let proběhla viditelná změna v rolích žen a mužů. Zatímco se ženy touží víc osamostatnit, dokázat, že i ony usmějí v mužském světě, muži v sobě objevují ženské a mateřské vlastnosti, snaží se je uchopit a už se tolik nebojí je projevit. Za výsledek těchto jevů můžeme považovat počet otců, kteří se chovají mateřsky (vyměňují pleny, krmí dítě z lahve, koupají ho, doprovází jej k lékaři, vyzvedávají jej ze školky, atd.)

Tím se pochopitelně zvyšuje počet otců, kteří se chtějí více podílet na péči o dítě i po rozvodu. (Berger, Gravillon, 2011)

2.3 Otcovský faktor

Po dlouhá staletí bylo úkolem otce rodinu chránit a zajišťovat jí obživu. V dnešní době už rodina na otci není tak závislá. Role jsou více rozděleny a na bedrech muže už neleží tolik úkolů jako dřív. Specifickými vlastnostmi, které obzvláště ve vztahu k dětem mají velký přínos, jsou smysl pro humor, vynalézavost, odlehčený pohled na věc, hravost, vtip, schopnost produkovat zábavu. (Matějček, 2000)

Otcové mají jako součást přirozeného sociálního prostředí velký vliv na psychický vývoj svých dětí. Otcovo působení může být jak negativní, tak pozitivní. Z výzkumů vyplývá, že pevný vztah mezi otcem a dítětem, dokonce i v období novorozectví, může podporovat vývoj intelektu dítěte. Vliv otce na dítě a jeho mentální rozvoj začíná již od pátého měsíce věku dítěte. U malých chlapců, kteří mají častý kontakt s otcem, se začnou mentální dovednosti a zvědavost rozvíjet mnohem rychleji než u těch, kteří mají se svým otcem kontaktů méně. Z těchto výzkumů se také ukázalo, že na malé holčičky má otec takový vliv až později. (Warshak, 1996)

Všeobecně se dá říct, že otec svým chováním podporuje v dítěti zájem o okolní svět. Má s dítětem mnohem více fyzicky podněcující kontaktů – vyhazování do vzduchu, hraní na letadlo, lechtání, atd., čímž dítě učí pravidlům a zvládání agresivity. Otcové se také nebojí přesných názvů slov

a hojně jich užívají, tím dítěti rozšiřují slovní zásobu a přesnější pojmenování pro věci. Otcové svá dítka také častěji a rádi škádlí, například jednoduché hry zvyknou zkomplikovat. Dítě je podněcováno k hledání řešení, posiluje si schopnosti jednat, být iniciativní, riskovat a čelit překážkám. (Berger, Gravillon, 2011)

Otcové mohou rozvíjet kognitivní schopnosti svých dětí dvojitým způsobem, jelikož u chlapců je tento proces jiný než u děvčat. Intelektový vývoj chlapce je posílen tehdy, když mu je otec dobrým spoluhráčem, zejména při hrách, které vyžadují tělesnou aktivitu. Intelektový vývoj děvčete je posílen tehdy, když s ní otec dostatečně mluví, například jí vypráví příběhy, nebo ji chválí a kladně přijímá její nabídky společenské interakce. (Warshak, 1996)

Nejen na kognitivní schopnosti, ale i na osobnost dítěte v mnohém působí otcovský faktor. Děti, o které pečovali i otcové, lépe zvládaly stres, když byly ponechány s jinou osobou o samotě. Mohlo k tomu dojít při pravidelném střídání rodičů, kteří pečují o dítě. Děti si tak zvyknou na dočasnou nepřítomnost jednoho z nich a neprožívají tak velkou separační úzkost. U starších dětí má otec vliv na to, jak jejich synové vychází se svými vrstevníky. Chlapci, jejichž otcové jsou delší dobu nepřítomni, například kvůli zaměstnání, jsou ve škole u spolužáků méně oblíbení než chlapci, jejichž kontakt je s otci častější. (Warshak, 1996)

Otcové používají třikrát více k oslovování svých dětí jejich křestní jména. Narozdíl od matek, které inklinují k něžnějším přezdívkám. Takto otec pomáhá dítěti uvědomit si vlastní já, stát se odlišnou osobností od matky, odpoutat se od ní a být víc samostatným. (Berger, Gravillon, 2011)

Otcovství je jedním ze závazků, které na sebe muž v životě může vzít, jež nejdou vzít zpět. Může se stát cokoli, může se rozejít se svou partnerkou, může opustit své rodiče, ale když zůstane se svým dítětem (ať už kvůli kulturním či náboženským konvencím, nebo z vlastního rozhodnutí), udržuje si velkou citovou vazbu. Samotný otcovský styl, který muž praktikuje ke svým dětem, nejvíce ovlivní právě styl, který praktikoval jeho vlastní otec. Když je tento styl negativní, může to mít velmi zlé důsledky. Často se ale synové, vychovávaní v tvrdém a despotickém režimu vzbouří a vytvoří si zcela vlastní otcovský styl. (Yablonsky, 1995)

Hlavním psychologickým úkolem dospívání a rané dospělosti

je vytvoření si vztahů k opačnému pohlaví. Mladý muž má větší úspěšnost v manželství, viděl-li harmonický vztah mezi svými rodiči a měl se svým otcem vřelý, úzký vztah. Přínos otce na vývoj dcery je nejzřetelnější v období dospívání, kdy začíná navazovat vztahy s chlapci. Vliv otce může být pozitivní i negativní. Děvčata, která se cítí akceptována svými otci a mají k nim vytvořený dobrý vztah, mají potřebnou míru sebedůvěry ve vztazích k mužům. Oproti tomu dívky, které neměly ke svým otcům pozitivní vztahy, budou mít sklony k pocitům nejistoty ve vztahu k mužům. Mohou se cítit jako neatraktivní, mít pocit, že je muž nemůže milovat pro ni samotnou, či mít obecnou nedůvěru v muže. (Warshak, 1996)

Po vzniku otcovské role prochází někteří muži významnou proměnou. Mnozí z nich, původně chladní ba až psychopatičtí muži, nabývají ve vztahům k dětem, zejména synům, žádoucí schopnost empatie a něhy. Taková změna s sebou nese i zlepšení ve vztazích k ostatním lidem. Jsou ovšem i případy, kdy jsou milujícím otcům přetrvává negativní vztah ke zbytku světa. Narozněním dítěte ale poznávají bezměrnou, radostnou a bezpodmínečnou lásku. (Yablonsky, 1995)

Jedna třetina dětí, která je svěřena do výhradní péče matkám, se se svým otcem neseťká. Jedna čtvrtina se s nimi setká méně než jednou měsíčně. Jedna pětina dětí se stýká se svým otcem jednou za měsíc. Asi jenom jedno dítě ze čtyř hovoří s otcem jednou týdně. Přibližně jedna třetina dětí z rozvedených rodin se cítí doma v otcově domácnosti. Důvodem, proč se mnoho mužů dostatečně nevěnuje svým dětem, může být špatná výchova. Nebyl v ní dostatečně zdůrazněn význam pevného citového pouta mezi otcem a jeho potomkem. Druhý úhel pohledu může být ten, že muži, jemuž je určena role návštěvníka, který vidí své děti jednou za čtrnáct dní, oslabujeme status jeho otcovství. Tito muži tak nejsou schopni docenit vlastní důležitost pro své děti a postupně se tak z jejich životů vytratí. (Warshak, 1996)

2.4 Nekonformní matky

Matky, které nemají děti ve výhradní péči, se do své situace dostávají z různých důvodů a setkávají se s různými reakcemi. Většinou jsou to reakce opovrhující, nechápající, rozhněvané. Lidé jsou ovlivněni představou,

že matka je jedinečným způsobem vhodná k péči o dítě. Vědecké výzkumy však prokázaly, že dítě, žijící ve výhradní péči otce není nijak více deprivováno než dítě vyrůstající ve výhradní péči matky. (Warshak, 1996)

Některé ženy prohrají spor o děti u soudu, avšak velká většina matek přenechala výhradní péči otcům dobrovolně. Většina lidí to nechápe, stejně jako nechápe jiné nekonvenční chování. Jsou řízeni předsudky a předpokládají, že jsou to nezralé ženy, které se snaží uniknout rodičovské zodpovědnosti, že tyto ženy nemají srdce, mateřský cit a raději si vyberou kariéru před dětmi, anebo že se chtějí oddávat promiskuitnímu životu. (Warshak, 1996)

Psychologické testy těchto žen ovšem neprokázaly rozdíly v citové zralosti, vřelosti, či mateřských citech oproti ženám s výhradní péčí. Většina žen srovnává svou situaci se situací svého partnera a dospěje k názoru, že muž vydělává víc, je stejně dobrým rodičem jako ona, oba mají své děti stejně rádi, proto si myslí, že jim s otcem bude stejně dobře jako s ní. Matky bez výhradní péče také nepovažují mateřskou roli jako podstatnou součást své identity. Z výchovy a péče o děti čerpají méně osobního uspokojení. Matky, které se vzdaly výhradní péče, hledají novou identitu s novými možnostmi. To však neznamená, že by byly citově nezralé, či trpěly vážnější poruchou. Vědomě si zvolily překročit mateřskou roli na plný úvazek a hledat sebe samu, což vyžaduje odvahu, vzhledem ke společenským normám. (Warshak, 1996)

Některé matky také vyhoví přání dítěte, které chce žít s otcem. V těchto případech je důležité, aby matka plně pochopila motivy dítěte, jinak se může považovat za neschopného rodiče, cítit se zraněná a ponížená. Matky v těchto situacích mají pocity ztráty, běžné je sebeobviňování, pocity viny. Ty totiž poskytují variantu, že když to způsobila, může to i odčinit. Některé děti mají jako motiv to, že se nechtějí stěhovat z původního prostředí, chtějí si zajistit užší kontakt s otcem, což bývá častý, důvodem u chlapců, některé nesnesou situaci s nevlastním rodičem. (Warshak, 1996)

Matky bez výhradní péče se po pár letech od rozvodu rozdělily na dvě poloviny. První polovina matek litovala svého rozhodnutí, hlavně proto, že jim děti chyběly a toužily mít v jejich životech mít více místa. Nemít děti u sebe bylo těžší, než si zprvu představovaly. Druhá polovina byla se svým rozhodnutím relativně spokojena. Měly se svými dětmi dobré vztahy a byly

přesvědčeny o tom, že se dětem daří lépe, když žijí s otci. Důležité jsou reakce, se kterými se matka setkává. Situaci má usnadněnou, jestliže její příbuzní a přátelé její rozhodnutí přijmou. Je-li však terčem výčitek a nepochopení, prožívá napětí navíc, které oslabuje pocit, že jednala správně. (Warshak, 1996)

Matky bez výhradní péče, i když mohou být se svým rozhodnutím nespokojené, jsou v důsledku své volby méně stresované. Jeden s důvodů je menší finanční zátěž. Po rozvodu matky bez výhradní péče hodnotí své bývalé manžely jako velmi schopné, co se rodičovských kvalit týče. S tím souvisí i větší míra spolupráce, více společných činností a méně konfliktů. Což ve vztahu matek s výhradní péčí a otci není pravidlem. Když se srovnávaly tyto dvě skupiny matek, nebyl zjištěn žádný rozdíl v celkové životní spokojenosti, v duševním zdraví, ani v úrovni jejich sebeúcty. (Warshak, 1996)

2.5 Shodné pohlaví rodiče s dítětem

Ačkoli bylo prozatím provedeno jen několik studií, bylo opakovaně zjištěno, že se děti školního věku častěji lépe adaptují na rozvod u rodiče stejného pohlaví. Když jsou vychovávány rodičem opačného pohlaví, mívají chlapci i děvčata větší problémy s agresivním chováním a sníženou mírou sebeúcty. (Teyber, 2007)

Ne rozvod jako takový, ale výhradní péče matky činí situaci obtížnější chlapcům než dívkám. U chlapců, kteří žijí v péči svého otce, se takové problémy nevyskytují. Na druhé straně dívky, které po rozvodu žijí s otcem, mají více problémů než dívky žijící s matkou. Nejde ovšem uplatňovat jedno schéma porozvodového uspořádání na všechny případy. Ne všem chlapcům se daří lépe v péči otců, ne všem dívkám se daří lépe v péči matek. (Warshak, 1996)

Chlapci ve výhradní péči otců projevovali ovšem méně citu a byli méně komunikativní, nejspíše kvůli nedostatku kontaktu se ženami, které jsou obecně více emotivní a citovější, než muži. Pokud ale oba rodiče usilují o péči, není vhodné přihlížet pouze na shodnost pohlaví rodiče s dítětem, ačkoli trvalý vztah mezi dítětem a rodičem stejného pohlaví je pro dítě velmi podstatný. (Teyber, 2007)

V texaských studiích ale bylo zjištěno, že děti ve výhradní péči rodiče stejného pohlaví byly zralější, více společenské, samostatnější, lépe spolupracovaly, byly méně úzkostné, měly více sebeúcty. Tyto děti byly vyrovnané se sebou i se svým okolím. Z pozorování rodičů a dětí při společné činnosti vyplynulo, že děti v péči rodiče stejného pohlaví se chovaly zralěji, samostatněji, byly více spokojenější s tím, jak a kde žijí, než děti v péči rodiče opačného pohlaví. (Warshak, 1996)

U chlapců, kteří žijí ve výhradní péči matek a u dívek, které žijí ve výhradní péči otců, se projevila nejvyšší míra agresivity a poruch chování. U těchto dětí byla zjištěna nejnižší míra sebeúcty, byly nejméně společenské, ostatní děti je častěji odmítaly. Ve školách se bavily s dětmi opačného pohlaví. Žádná studie nepotvrdila, že by se chlapci ve výhradní péči matek a dívky ve výhradní péči otců přizpůsobovaly lépe.

Ať se posuzuje samostatnost, zralost, sebeúcta, sociabilita, úzkost, agrese, delikvence či deprese, tak zprůměrováním našeho hodnocení docházíme k závěru, že chlapcům se daří lépe v péči jejich otců a děvčatům se daří lépe v péči jejich matek. Z toho plyne, že pohlaví dítěte je faktorem, který by měl mít váhu v rozhodování a porozvodové péči. (Warshak, 1996)

Všeobecně lze ale říci, že matka i otec poskytují dítěti od počátku jeho narození naprosto specifické vzorce chování, které jsou tím druhým rodičem nezastupitelné. Dítě už v prvních týdnech po porodu rozlišuje matku a otce všemi smysly (čichem, hmatem, sluchem...).

Evidentní jsou rozdíly v manipulaci, verbalizaci, emocionálních projevech i v pojmenování chování dítěte mezi pohlavími- jinak se chová matka vůči chlapci a jinak vůči dívce, stejně jako otec. (Šulová, 2001)

3. Situace dítěte po rozvodu rodičů

V okamžiku po rozvodu často dochází ke konfliktům v otázkách styku dítěte s druhým rodičem, který dítě nemá ve výhradné péči. Mnohem častěji se v takové situaci ocitá otec. Jeho role bývá často oslabována, když si matka najde nového partnera. V takových případech argumentuje matka tím, že dítě už má celou rodinu, do které vlastní otec dítěte již nepatří. Těmito případy se většinou musejí zabývat soudy, je to stresující období zejména pro dítě, ale také pro rodiče samotné. Často si skrze dítě rodiče řeší své osobní, nevyřešené spory. (Kocourková, 2000)

3.1 Matky s výhradní péčí

Většina otců ale o společnou či výhradní péči po rozvodu ani neusiluje. Více než osmdesát pět procent dětí žije po rozvodu s matkou, jelikož otec s výhradní péčí matky souhlasí a přeje si vytvořit pouze harmonogram návštěv a společných aktivit s dítětem. (Teyber, 2007)

Matky samoživitelky jsou náchylnější k emocionální nerovnováze. Častěji kritizují, hubují a trestají své děti, jsou depresivnější než otcové, což nepříspěvá pozitivním vztahům k dětem. Ty se pak mohou domnívat, že chyba je na jejich straně. Takové pochybování o sobě dětem snižuje jejich sebeúctu. Sebeúcta je úzce spojena s naplňováním mužské a ženské role. (Warshak, 1996)

Matky s výhradní péčí řeší častěji finanční starosti než otcové s výhradní péčí. Rozvodem se snížila jejich životní úroveň, mají více starostí s prací. Další starostí může být primární odpovědnost za vše. To, že se matky nemají s kým radit o svých činech a rozhodnutích ohledně dětí pro ně bývá velmi frustrující. Často se tak ženou do dalších vztahů i manželství. (Warshak, 1996)

Podle výzkumů by víc než polovina dětí s výhradní péčí matky volila situaci, která byla před rozvodem. Dvě ze tří dětí se domnívá, že situace před rozvodem byla lepší. Pět ze šesti dětí touží, aby se rodiče vrátili k sobě. Nejčastějším přáním dětí bylo setkávat se více s rodičem, který neměl výhradní péči. Děti s výhradní péčí matky i s výhradní péčí otce považovaly rozvod za nevítaný zásah do svých životů. (Warshak, 1996)

Osamělá matka trpí strachem o své děti, které jí mohou dávat za vinu rozchod a neschopnost setrvat v manželství. Většinou poprvé v životě zažívají nejnapjatější období, kdy je jejich míra porozumění pro děti menší než obvykle. Vědí, že je skoro nemožné naplnit citové potřeby dětí, když se ony samy zmítají v negativních a smutných pocitech. (Faltusová, 2008)

3.2 Otcové s výhradní péčí

Skoro devět z deseti dětí z rozvedených rodin je v trvalé péči matek. Jakmile se otec rozhodne žádat o výhradní péči, je mu vyhověno asi jen v polovině případů. Takové rozhodnutí se také častěji týká dětí starších, obvykle ve školním věku, nebo adolescentů. Děti předškolního věku nebo mladšího školního věku bývají častěji svěřeny do péče svým matkám. (Teyber, 2007)

Otcové s výhradní péčí se často setkávají s unikátními problémy, protože jejich situace není ve společnosti zcela běžná. Jejich zaměstnavatelé očekávají, že pro ně bude na prvním místě jejich práce. Takoví otcové nemohou například pracovat přes čas, vybírají si volno kvůli nemocem svých dětí, doprovodem k lékaři a podobně. Bývají tak bráni jako méně hodnotní zaměstnanci a mají tak menší šanci na pracovní postup. Potýkají se také s nepochopením ze strany rozvedených otců, kteří ovšem nemají výhradní péči a ospravedlňují tak své pocity viny, že s dětmi netráví tolik času. (Warshak, 1996)

Otcové s výhradní péčí se potýkají se stejnými problémy jako matky s výhradní péčí. Najednou musí všechnu odpovědnost za domácnost a děti zvládnout jeden člověk. Jsou proto přetíženi úkoly, více se stresují, méně času věnují dětem, které na to reagují zlostně, jsou obtížněji zvládnutelné a smutné. (Warshak, 1996)

V průměru otcové s výhradní péčí mají jednu výhodu. Je to finanční rozpočet. Muži obvykle nejsou tak výrazně postiženi poklesem příjmů po rozvodu, který je tak obvyklý u žen. Zůstávají většinou na stejném pracovišti a mají stejný příjem, který bývá vyšší než u jejich protějšků. Nejsou tak stresováni starostmi o peníze a jejich děti nestrádají finanční nouzí, jak tomu bývá často u matek samoživitelek. (Warshak, 1996)

Velkým pozitivem výhradní péče je posílení sebeúcty rodiče. Důležitá část identity každého rodiče vyplývá z jeho role otce či matky. V případě otců je tedy běžnější, že jejich sebeúcta trpí, když nemají možnost vidat každodenně své děti. Otec s výhradní péčí tak o sobě nepochybuje jako o otci, protože je jím naplno každý den, jeho identita jako rodiče se posiluje a stejně tak i jeho sebeúcta. (Warshak, 1996)

Společenské obavy a mnohdy i obavy samotných otců se týkají otázky emocionálních potřeb dětí. Už většina malých chlapců se učí, že „skuteční“ muži nepláčou. To jim pak znemožňuje naplno prožít smutek, v pozdějších letech ani nemusí rozpoznat smutek u ostatních, své děti nevyjímaje. Jak ale výzkumy prokázaly, muži takové dovednosti mohou získat. Naučí se je při výkonu práce rodiče, což znamená, že otcové s výhradní péčí obstojí lépe než otcové bez výhradní péče, jelikož jsou s dětmi v intenzivnějším kontaktu. (Warshak, 1996)

Chování svých dětí dokážou lépe zvládat otcové s výhradní péčí. Ačkoli se rodiče s výhradní péčí obecně stávají shovívavější a mírnější ke svým dětem, ať už kvůli pocitům viny z rozvodu, nebo jistého vyčerpání, tak matky s výhradní péčí mají více problémů s kázeňskými prohřešky svých dětí. Otcové jsou oproti matkám méně manipulovatelní a obecně jsou bráni za větší autoritu. (Warshak, 1996)

3.3 Společná péče a střídavá péče

Společná péče znamená, že oba rodiče mají stejné právo činit důležitá rozhodnutí v záležitostech jejich dětí, jako je například vzdělávání, náboženství, léčba. Pobyt dítěte u jednoho či druhého rodiče obvykle stejnou měrou. Jak často dítě střídá domov, záleží na individuální dohodě rodičů či rozhodnutí soudu. Může se tak stát jednou týdně, někdy jednou za rok. Existují i případy, kdy děti zůstávají v jednom domově a střídají se rodiče. (Warshak, 1996)

Střídavá péče podle Bergera a Gravillona (in Berger, Gravillon, 2011) není vhodná pro děti mladší šesti let. Děti trpí dlouhým odloučením od matky, za což ji pak trestají, otec se stává vetřelcem, který se mění z blízkého člověka v cizince. Pro děti do tohoto věku doporučují úpravu styku s otcem dle věku dítěte. Čím starší dítě, tím více času může trávit

u otce. Nastává zde ale problém, jelikož takové uspořádání je náročné pro obě strany, matku i otce. Potvrzuje se ale, že předčasné odloučení od matky zakořeňuje v dítěti pocity nejistoty, které se mohou až patologicky projevit v adolescenci a dospělém věku. (Berger, Gravillon, 2011)

Za klady společné péče můžeme považovat interakci mezi rodičem a dítětem. To, že spolu stráví více času, rodiče s dítětem stmelí, vytváří se intenzivnější citové pouto, jsou propojeni každodenními zážitky, které jsou nenahraditelné. Rodič může své dítě ovlivňovat v postojích týkajících se cti, morálky, hodnot při běžných denních událostech. Naučí se vnímat, z čeho má dítě radost, kdy se stydí, trápí, vzteká, nebo je hrdé či vzrušené. (Warshak, 1996)

Některé děti při společné péči oceňují, že si mohou více povídat s druhým rodičem, netrpí smutky, a výčitkami, když se s ním loučí, protože se tam za určitou dobu opět vrátí. Jiné děti střídavou péčí vnímají negativně. Nelíbí se jim například časté změny míst, přenášení věcí. Cítí se vykořeněně, jako by ani nepatřili sami sobě, když necítí nikde stálost a zázemí. (Berger, Gravillon, 2011)

Otcové se společnou péčí se vyhnou výčitkám svědomí a pocitům selhání v roli rodiče, jsou aktivně zapojeni do všedních záležitostí i do důležitých rozhodnutí v životě dětí. Matky se mohou podělit o závažné rozhodování v péči o děti s otcem, nemají takové finanční starosti, mohou se věnovat i jiným věcem, než jen práci a dětem, například studiu a rozšiřování svých kvalifikací. (Warshak, 1996)

Negativem společné péče pro otce může být vynaložení více energie, času, odpovědnosti, než kdyby bylo dítě svěřeno do výhradní péče matky. Otcové se společnou péčí musí počítat s tím, že s dítětem musí zůstat doma v případě nemoci, nemohou přijmou lepší pracovní pozici v jiném městě, musí přizpůsobit svůj sociální život svým dětem. Matky se naopak musí smířit s tím, že nemají mocenské postavení. Nemohou zasahovat do výchovy dětí, když jsou se svými otci. Velký problém to může činit zejména matkám, pro které je jejich mateřská role životním posláním, nepracují mimo domov a jsou matkami na plný úvazek. (Warshak, 1996)

Aby střídavá péče mohla reálně fungovat, dítě musí navštěvovat pouze jednu školu. Je tedy příhodné, aby rodiče žili v jejím okolí, což s sebou nese

i rizika setkávání na ulici, v obchodě, atd. Oba rodiče by měli být na tento fakt připraveni. Měli by být schopni udržovat spolu normální a věcný vztah, aby spolu mohli mluvit o dítěti, jeho výchově, školních aktivitách, návštěvách jeho kamarádů. Kontakty s druhým rodičem jsou při střídavé péči mnohem častější než v tradičním uspořádání. (Berger, Gravillon, 2011)

Podle studií rozdílných účinků porozvodového uspořádání spolu rodiče se společnou péčí vycházeli lépe, než rodiče s jiným porozvodovým uspořádáním. Bývalého partnera hodnotili lépe v jeho rodičovské funkci. U rodičů, kde byla zvolena výhradní péče matky bylo největší zhoršení vzájemných vztahů v průběhu času. (Warshak, 1996)

Kritikové společné péče namítají, že dítě potřebuje stálý domov, stálá pravidla a stálé prostředí, které takto nemají a nemohou si vytvořit bezpečný vztah ani k jednomu z rodičů. Stoupenci výhradní péče souhlasí s potřebou stálosti a stability dětí, vidí ji ovšem v zachování stálosti vztahů. Společná péče upevní dítěti kontakt s oběma rodiči, udrží si tak smysluplný vztah s matkou i otcem, pociťují průběžnou přítomnost obou rodičů. (Warshak, 1996)

Podle výzkumu je rozdíl mezi dětmi ze společné péče a dětmi z výhradné péče v tom, že děti z první skupiny mají vyšší míru sebeúcty. Hlavně chlapci pak dále uvádějí méně záporných zkušeností z rozvodu a celkově děti ze společné péče jsou spokojenější s porozvodovým uspořádáním, než děti z výhradní péče. I když společná péče nezaručí bezproblémový vztah rodičů, děti v takovém porozvodovém uspořádání vidí menší napětí a větší míru spolupráce mezi rodiči, oproti dětem, které vychovává rodič s výhradní péčí. (Warshak, 1996)

Děti potřebují ujistit, že když vyprchá láska mezi rodiči, ony zůstanou milované. Takové ujištění jim nejlépe poskytnou trvale spolupracující rodiče. Jestliže rodiče spolupracují a nevystavují děti svým sporům, dávají tak velmi dobrý a lidský příklad svým dětem. Být zdvořilý na někoho, koho člověk nemůže vystát, je totiž skvělý příklad civilizovaného chování. (Warshak, 1996)

3.4 Význam prarodičů

Babička a dědeček hrají v životě dítěte, jejich vnuka či vnučky, velkou a podstatnou roli. Jejich vzájemný vztah bývá často klidný, přívětivý a dá se říci bezproblémový, jelikož už nic není v sázce. Za dítě mají primární odpovědnost rodiče a prarodiče si mohou dovolit prožívat emoce jako radost a láska, i když se stane, že vnučka musí malinko výchovně umírnit. Mají více času, jsou vyzrálejší, s více zkušenostmi.

Když dítě prožívá bolestné období, jako je rozvod rodičů, prarodiče mohou být klidnou, láskyplnou oázou, útočištěm, kam si dítě může přijít odpočinout, načerpat pohodu a případně se svěřit se svými starostmi. (Berger, Gravillon, 2011)

Často a úplně zbytečně jsou zprerušeny vztahy mezi dítětem a prarodiči z otcovy strany. Žena, která se chce co možná nejvíce odpoutat od svého bývalého manžela nedovolí dětem kontakt ani s jeho rodiči. Dětem rozvod už tak snižuje jejich sebeúctu, když mají například pocit, že je rodiče už nemají rádi tak jak dřív. Dědeček a babička dítě ale ujišťují, že jej stále někdo miluje, poskytují tak jakési protilátky proti rozvodu. Když je navíc manželství prarodičů dobré, děti jsou svědky dlouhodobého, stabilního uspořádání rodiny, což jim v budoucnu může pomoci překonat strach z intimního vztahu, ke kterému jsou děti z rozvedených manželství velmi náchylné. Domov prarodičů zůstává i po rozvodu stejný – nikdo se nikam nestěhuje, babička s dědečkem komunikuje stejně jako vždy, babička po dětech požaduje stále stejné věci- tento fakt děti velmi oceňují, je to pro ně potřebná jistota. (Warshak, 1996)

Prarodiče musejí mít neutrální postoj, neměli by tedy před dítětem hodnotit probíhající rozvod. Jen tak dítěti poskytnou tolik potřebný klid. I když je pro prarodiče velmi často obtížné zachovat nestrannost - jsou přeci jen rodiči, kteří mají potřebu své dítě bránit. Je však třeba, aby byli schopni odstupu od vlastních emocí. Mohou pomoci svému dítěti, ale neměli by soudit. (Berger, Gravillon, 2011)

3.5 Následky rozvodu

Základem je, aby rodiče mezi sebou byli schopni domluvy. Ideálním stavem je vytvoření přátelské atmosféry mezi rodiči tak, aby dítě nemělo

pocit, že si musí vybrat stranu. Podle Wallersteina (in Elliot, Place, 2002, s. 102) „je šest úkolů, které musí děti úspěšně vyřešit, aby se minimalizoval dopad rozchodu rodičů:

- ♣ *přijmout realitu rozchodu rodičů;*
- ♣ *distancovat se od konfliktů rodičů a jejich potíží; znovu zavést běžný denní režim;*
- ♣ *vyrovnat se se ztrátami, které rozchod přinese;*
- ♣ *zbavit se pocitu zlosti a sebeobviňování*
- ♣ *přijmout fakt trvalosti a separace;*
- ♣ *stanovit si realistické cíle pro budoucí vztahy s rodiči a novými rodičovskými figurami.“*

Ostatní dospělí mohou dítěti pomoci tím, že zůstanou nestranní v otázkách rozvodu rodičů dítěte. (Elliot, Place, 2002)

Dobré porozvodové uspořádání znamená, že rodiče berou v potaz potřeby dítěte, jeho dosavadní zvyklosti a jeho individuální schopnosti. Rodiče často zapomínají na jiné principy porozvodové péče, než je jen její výhradní forma. Zažitá stereotypy „dělá se to tak“ přeci nejsou důvodem a ani argumentem pro výhradní péči. Málokdy se partneři při rozhodování spoléhají na objektivní a informacemi podložené posouzení individuálních psychologických potřeb dětí. (Warshak, 1996)

Dítěti po rozvodu prospívá, když s ním rodiče upřímně hovoří, naslouchají jeho strachům a nijak je nepodceňují. Pro upevnění vztahů je dobré trávit s dítětem čas aktivně, například dovolená je pro to ideální. Společné vaření, práce na zahradě, stolní hry jsou pozitivními impulzy pro dobré vztahy rodičů s dětmi. Dítě také rádo slyší vyprávění o svém nejtěplejším dětství, z vyprávění u fotografií může být hezké odpoledne. Připomínání pozitivních zážitků může mít hojivé účinky pro dětskou duši. Dítě cítí, že bylo a je milováno, což mu pomáhá v kladném sebehodnocení. (Warshak, 2003)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Praktická část

V následující kapitole se zaměříme na představení cíle, výzkumných předpokladů a výzkumné metody praktické části bakalářské práce.

1.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit názor na střídavou péči, faktory ovlivňující porozvodové uspořádání o děti a pohled na výchovu a péči o děti. Střídavá péče po rozvodu byla ukotvena v zákoně o rodině v roce 1998, tedy docela nedávno. V praxe porozvodového uspořádání ovšem stále převládají tendence svěřovat děti do výhradní péče matek. Anketa se tedy zaměřila na všeobecný názor společnosti, jak vnímá střídavou péči a ostatní faktory porozvodové péče.

1.2 Výzkumné předpoklady

V souvislosti s naplněním výzkumného cíle byly stanoveny následující výzkumné předpoklady:

1.2.1 I. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že více než polovina respondentů nebude souhlasit se střídavou péčí po rozvodu.

1.2.2 II. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že více než polovina respondentů se dokáže shodnout, či najít kompromis v otázce výchovy dětí.

1.2.3 III. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že majoritní část respondentů se domnívá, že jeden rodič nedokáže poskytnout péči za dva.

1.2.4 IV. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že pro větší polovinu respondentů by nebylo důležité pohlaví a věk dítěte pro rozhodnutí o následné péči.

1.2.5 V. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že méně než polovina respondentů by souhlasila s rozdělením sourozenců po rozvodu.

1.2.6 VI. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že většina respondentů by si nechala v případě rozvodu poradit v péči o dítě zkušeným poradcem.

1.3 Metoda získávání a zpracování dat, průběh anketního šetření

Ke zkoumání stanoveného cíle jsme zvolily metody kvantitativní šetření a k ověření výzkumných předpokladů byla použita anketa. Anketa se skládá z osmi otázek. První a druhá otázka zjišťuje názor na střídavou péči po rozvodu, zda-li by s ní respondenti souhlasili či nikoli a jak by na střídavou péči reagovali jejich rodiče. Třetí otázka je zaměřena na osobní přístup respondentů k výchově dětí, a to jestli se dovedou s partnerem shodnout či najít kompromis v otázkách výchovy. Čtvrtá otázka se ptá, zda jeden rodič dokáže poskytnout péči za dva. Pátá otázka zjišťuje názor respondentů na rodiče, kteří dobrovolně přenechají péči o dítě druhému rodiči. Šestá a sedmá otázka zjišťují názory respondentů na faktory ovlivňující porozvodové uspořádání, kterými jsou důležitost věku a pohlaví dítěte a význam sourozeneckého vztahu. Poslední, osmá otázka zjišťuje otevřenost respondentů k odbornému poradenství v případě rozvodu. Anketu jsem doplnila o úvodní otázky zaměřující se na pohlaví, věk a zda mají respondenti děti či nikoli. Při zpracování byla použita metoda matematicko-statistická, protože nám umožňuje zkoumat velké množství případů a pomůže nám kvalifikovat tyto případy pomocí matematické statistiky. Jako velkou výhodu jsem shledala využití diktafonu. Myslím, že když lidé neviděli žádné složky a papíry, nenabývali dojmu, že jim chci něco prodat nebo nabídnout.

1.4 Výkumný vzorek

Výzkumný soubor byl tvořen na náměstích v centru Olomouce, nákupních centrech taktéž v Olomouci a ve vlacích na trase Olomouc – Uherské Hradiště a zpět, a to od února do května 2012. K anketnímu šetření jsem použila diktafon, jednak pro urychlení záznamu odpovědí respondentů a jednak pro vytvoření odlehčenější atmosféry. Anketního šetření se zúčastnilo celkem 52 osob (z toho 32 žen a 20 mužů) ve věku 21 – 55 let. Vzorek respondentů byl různého pohlaví, věku, povolání, stavu, někteří byli rodiči, někteří ne. Anketa byla zcela anonymní.

Tabulka 1: Přehled výzkumného vzorku

	Ženy		Muži	
	děti		děti	
	ano	ne	ano	ne
20 – 35 let	6	10	4	8
36 – 55 let	14	2	8	0
celkem	32		20	

Dotazovaných žen bylo celkově 32, mužů bylo 20. Ve věku 20 – 35 let mělo 6 žen děti, 10 žen děti nemělo. Ve věkové kategorii 36 – 55 let mělo 14 žen děti a 2 ženy děti neměly. Ve věku 20 – 35 let měli 4 muži děti, 8 mužů děti nemělo. Ve věkové kategorii 36 – 55 let mělo děti 8 mužů, v dotazovaném vzorku se nevyskytl žádný muž, který by děti v tomto věku neměl.

1.5 Výsledky ankety

První a druhá otázka zjišťovaly názor společnosti na střídavou péči po rozvodu. Nejprve se zaměříme na všeobecný názor na střídavou péči. Podrobně se této otázce věnuje tabulka č. 2., která nám ukazuje výsledky šetření dle pohlaví respondentů a graf č. 1., který dokládá, že majoritní část respondentů střídavou péči schvaluje, podstatně menší část respondentů s ní nesouhlasí a nejmenší část dotazovaných respondentů by se střídavou péčí souhlasila jen za určitých podmínek.

Tabulka 2: Názor na střídavou péči podle pohlaví

	Ženy	Muži
Ano	18	13
Ne	10	5
Ano, ale	4	2

Graf 1: Názor na střídavou péči po rozvodu



Se střídavou péčí by souhlasilo 18 žen, 10 žen by nesouhlasilo a 4 ženy

by souhlasily jen za určitých podmínek. Muži by byli pro střídavou péči v počtu 13, 5 mužů by nesouhlasilo se střídavou péčí, 2 muži by byli pro střídavou péči jen za určitých podmínek.

Se střídavou péčí po rozvodu by souhlasilo 60% respondentů.

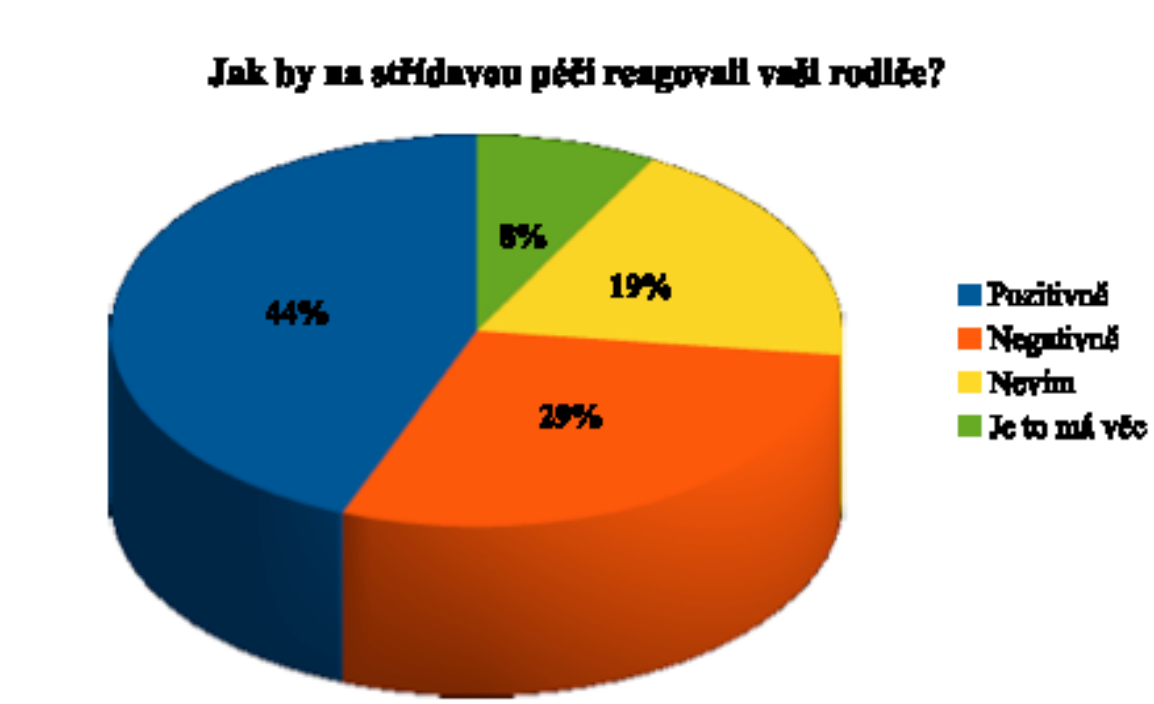
29% respondentů by se střídavou péčí nesouhlasilo a 11% respondentů by se střídavou péčí souhlasila jen za určitých podmínek.

Následovala otázka, která zjišťovala teoretický názor rodičů respondentů na střídavou péči. Výsledky nám ukazuje tabulka č. 3. a graf č. 2. Tabulka je vyhodnocena dle pohlaví respondentů, graf nám ukazuje výsledky převedené na procenta. Téměř polovina respondentů si přiklonila k názoru, že by je rodiče podpořili v jejich rozhodnutí. Zhruba jedna třetina respondentů se domnívá, že by jejich rodiče se střídavou péčí nesouhlasili. Téměř jedna pětina respondentů neví, či nedokáže odhadnout, jak by na střídavou péči reagovali jejich rodiče. Podstatně menší část respondentů tvrdí, že názor rodičů pro ně není podstatný, protože by rozhodnutí pro střídavou péči bylo jen jejich vlastní, osobní záležitostí.

Tabulka 3: Teoretický názor rodičů respondentů na střídavou péči podle pohlaví respondentů

	Ženy	Muži
Pozitivně	16	7
Negativně	9	6
Nevím	4	6
Je to moje věc	3	1

Graf 2: Teoretický názor rodičů respondentů na střídavou péči



Celkem 16 žen by očekávalo pozitivní reakci od svých rodičů, 9 žen si myslí, že by jejich rodiče reagovali negativně, 4 ženy neví a 3 ženy zastávají názor, že je to jejich věc. 7 mužů si myslí, že by jejich rodiče reagovali pozitivně, 6 mužů by očekávalo negativní reakce, 6 mužů neví a 1 muž tuto otázku bere jako osobní věc.

Pozitivní reakci a podporu svých rodičů na střídavou péči by očekávalo 44% respondentů. Negativní reakci svých rodičů očekává 29% respondentů. 19% respondentů neví, jak by na střídavou péči reagovali jejich rodiče a 8% respondentů tvrdí, že je to jejich věc a na názor svých rodičů by se neptali.

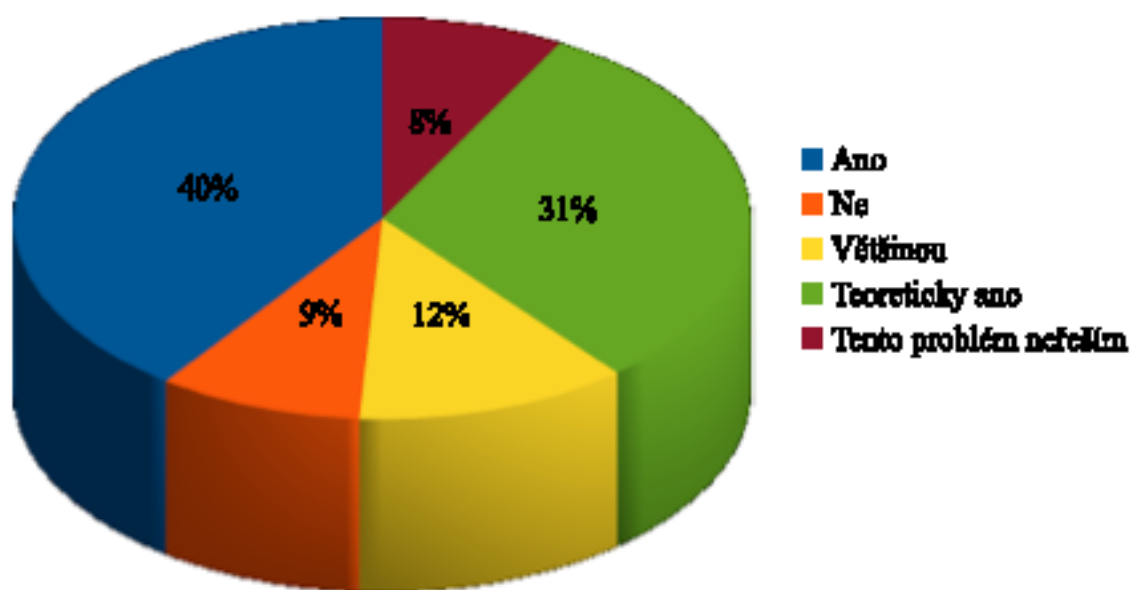
Třetí otázka zjišťovala, zda-li se respondenti dokáží shodnout, nebo alespoň najít kompromis při výchově svých dětí. Zjištěné výsledky popisuje tabulka č. 4. a graf č. 3. Celkově skoro polovina respondentů potvrdila, že se v otázkách výchovy shodují, nebo nalézají kompromisy. Menší třetina respondentů tento problém zatím řeší jen teoreticky, jelikož nemá děti, ale tito dotazovaní se domnívají, že by byli schopni nalézt shodu. Podstatně menší část respondentů uvádí, že se v otázkách výchovy shodnou většinou. Skoro stejný počet respondentů s partnerem shodu nenalézá. Nejmenší část respondentů tento problém neřeší, jelikož nemají partnery.

Tabulka 4: Postoj k výchově dětí dle pohlaví respondentů

	Ženy	Muži
Ano	13	8
Ne	4	1
Většinou	3	3
Teoreticky ano	9	7
Tento problém neřeším	3	1

Graf 3: Vlastní postoj k výchově dětí

Dokážete se s partnerem shodnout v otázce výchovy dětí?



Z ženské skupiny respondentů se s partnerem na výchově dokáže shodnout 13 žen, 4 ženy se nedovedou shodnout s partnerem, 3 ženy se dokáží shodnout většinou, teoreticky se dokáže shodnout 9 žen a 3 ženy tento problém neřeší. Z mužské skupiny respondentů se se svou partnerkou na výchově dokáže shodnout 8 mužů, 1 muž se shodnout nedokáže, 3 muži se dokáží shodnout většinou, 7 mužů se dokáže shodnout teoreticky a 1 muž tento problém neřeší.

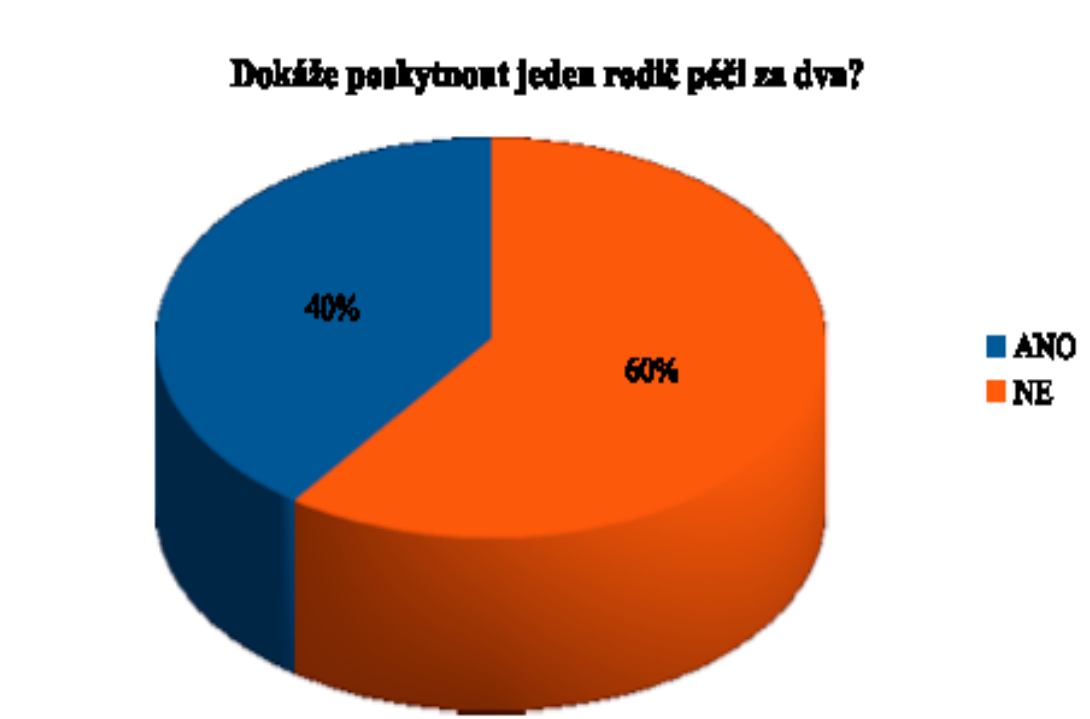
40% respondentů se dokáže s partnerem shodnout v otázkách výchovy dětí, 31% respondentů se dokáže shodnout čistě teoreticky, 12% respondentů se při výchově shodne většinou. V otázkách výchovy se neshodne 9% respondentů a 8% respondentů tento problém neřeší.

Otázka čtvrtá zjišťovala, zda jeden rodič dokáže poskytnout péči za dva. Tabulka č. 5. nám ukazuje, že většina žen i mužů si myslí, že jeden rodič nedokáže poskytnout péči za dva. Graf č. 4. nám názorně ukazuje, že většina respondentů se domnívá, že toho jeden rodič není schopen., jelikož dítě potřebuje v životě dva rodičovské elementy. Menší část respondentů si myslí, že toho jeden rodič schopen je, ale často uvádí, že pro to musí obětovat hodně energie.

Tabulka 5: Názor na schopnosti jednoho rodiče dle pohlaví respondentů

	Ženy	Muži
Ano	15	6
Ne	17	14

Graf 4: Názor na schopnosti jednoho rodiče



15 žen si myslí, že jeden rodič dokáže poskytnout péči za dva, 17 žen si myslí, že jeden rodič toho není schopen. 6 mužů se domnívá, že jeden rodič dokáže poskytnout péči za dva, 14 mužů tento názor nemá a myslí si, že jeden rodič nedokáže poskytnout péči za dva.

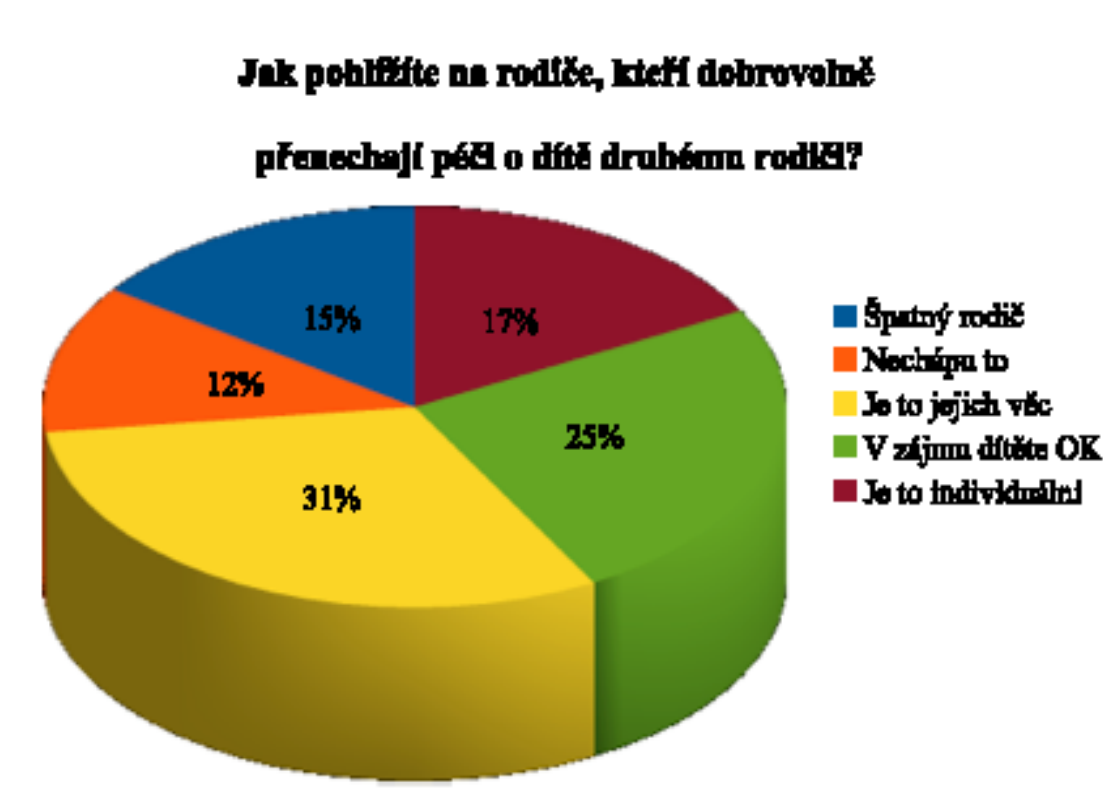
60% respondentů se domnívá, že jeden rodič nedokáže poskytnout péči za dva. 40% respondentů se přiklání k názoru, že toho rodič schopen je.

Pátá otázka zjišťovala postoj respondentů k rodiči, který dobrovolně přenechal péči o dítě druhému z rodičů. Výsledky podle pohlaví nám ukazuje tabulka č. 6. Grafické znázornění odpovědí najdeme v grafu č. 5. Skoro jedna třetina respondentů tyto rodiče nehodnotila kladně ani záporně, jelikož to považovali za jejich osobní věc a rozhodnutí. Jedna čtvrtina respondentů se shodla, že pokud je to v nejlepším zájmu dítěte a rodič nenašel lepší řešení, tak je to v pořádku. Skoro jedna pětina respondentů se domnívala, že by potřebovali znát více informací, aby mohli vynést nějaký soud, protože taková rozhodnutí bývají individuální, případ od případu. Menší sedmina respondentů tyto rodiče považovala za nezodpovědné osoby, které jsou špatnými rodiči. Nejmenší část respondentů tyto rodiče nechápala, protože takového rozhodnutí by oni sami nebyli schopni, bylo by proti jejich přesvědčení.

Tabulka 6: Názor na rodiče, kteří přenechají dítě druhému z rodičů z pohledu žen a mužů

	Ženy	Muži
Špatný rodič	6	2
Nechápu to	6	0
Je to jejich věc	5	11
V zájmu dítěte OK	8	5
Je to individuální	7	2

Graf 5: Názor na rodiče, kteří přenechají dítě druhému z rodičů



Z ženské skupiny respondentů má 6 žen názor, že takový rodič je špatným rodičem, 6 žen takové rozhodnutí nechápe, 5 žen toto rozhodnutí považuje za osobní záležitost, 8 žen si myslí, že pokud je to v zájmu dítěte, tak je to v pořádku a 7 žen se domnívá, že odpověď na tuto otázku je individuální. Z mužské skupiny respondentů 2 muži pohlíží na takového rodiče jako na špatného rodiče, žádný muž takové rozhodnutí nechápe, 11 mužů toto rozhodnutí považuje za osobní záležitost, 5 mužů si myslí, že pokud je to pro dítě to nejlepší řešení, tak je to v pořádku a 2 muži se domnívají, že je to na individuálním posouzení.

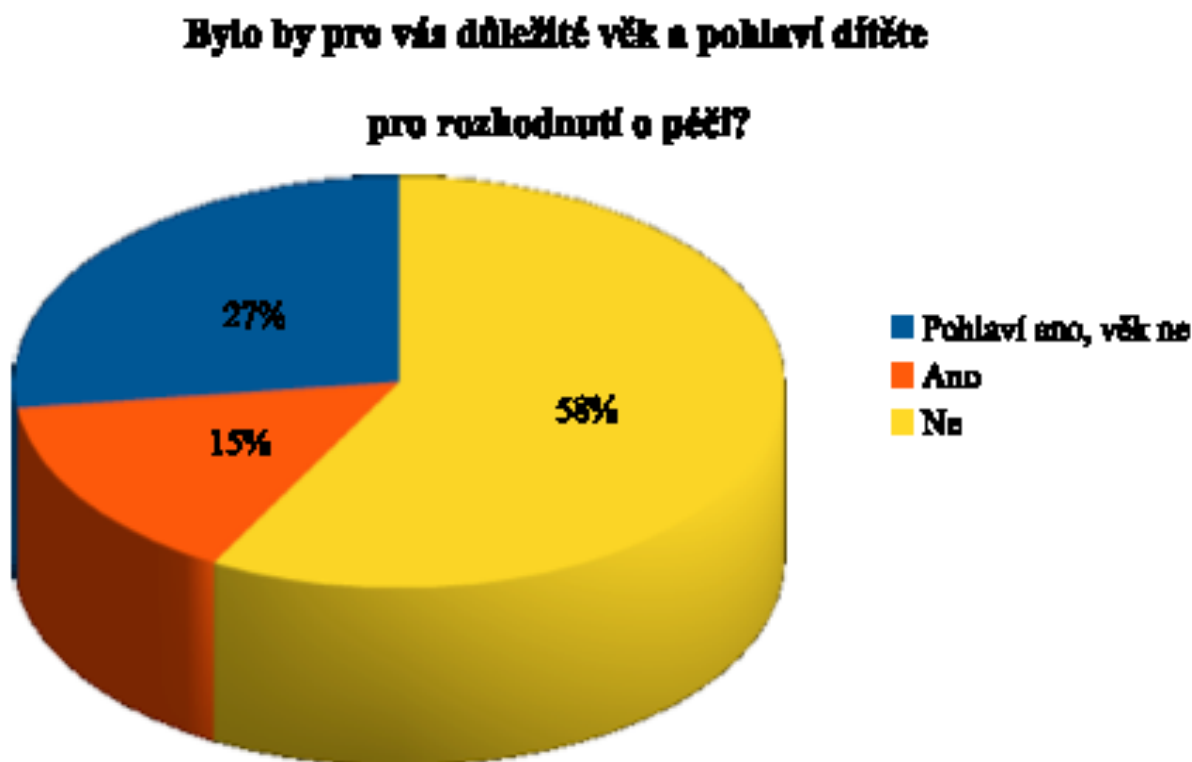
31% respondentů toto rozhodnutí považovala za rodičovu osobní věc. Pokud je to pro dobro dítěte, souhlasí s tímto rozhodnutím 25% respondentů. 17% respondentů tvrdila, že je to individuální dle situace každého rodiče. 15% respondentů považovala tyto rodiče za špatné rodiče a 12% respondentů takové rozhodnutí nechápala.

Šestá a sedmá otázka se zaměřily na jednotlivé faktory, které mohou hrát roli při rozhodnutí v porozvodové péči. První otázka z těchto dvou zjišťovala, jaký význam by mělo pro respondenty pohlaví a věk dítěte pro rozhodnutí o péči. Tabulka č. 7. nám ukazuje názor respondentů rozdělený dle pohlaví. Jak nám ukazuje graf č. 6., větší polovina respondentů tyto faktory nepovažuje za důležité. Menší třetina respondentů považuje věk za rozhodující, ale pohlaví nikoli. Pro nejmenší část respondentů by byly významné oba faktory.

Tabulka 7: Důležitost věku a pohlaví při rozhodnutí o péči – názor dle pohlaví respondentů

	Ženy	Muži
Ano	8	0
Ne	16	14
Pohlaví ne, věk ano	8	6

Graf 6: Důležitost věku a pohlaví při rozhodnutí o péči



Z ženské skupiny respondentů 8 z nich zastává názor, že by pro ně bylo pohlaví a věk důležité pro rozhodnutí o péči, 16 z nich odpovídá, že tyto

faktory by nehrály roli při rozhodování a 8 ženských respondentů je toho názoru, že pohlaví není důležité pro rozhodnutí o péči, ale věk důležitý je.

Z mužských respondentů žádný neodpověděl na tuto otázku kladně, 14 mužů je toho názoru, že tyto dva faktory nejsou důležité pro rozhodnutí o péči a 6 mužských respondentů je toho názoru, že pohlaví důležité není, ale věk důležitý je.

58% respondentů nepovažuje věk ani pohlaví za důležité, pro rozhodnutí o péči. Pro 27% respondentů je důležitý věk, nikoli pohlaví. 15% respondentů považuje oba tyto faktory za důležité.

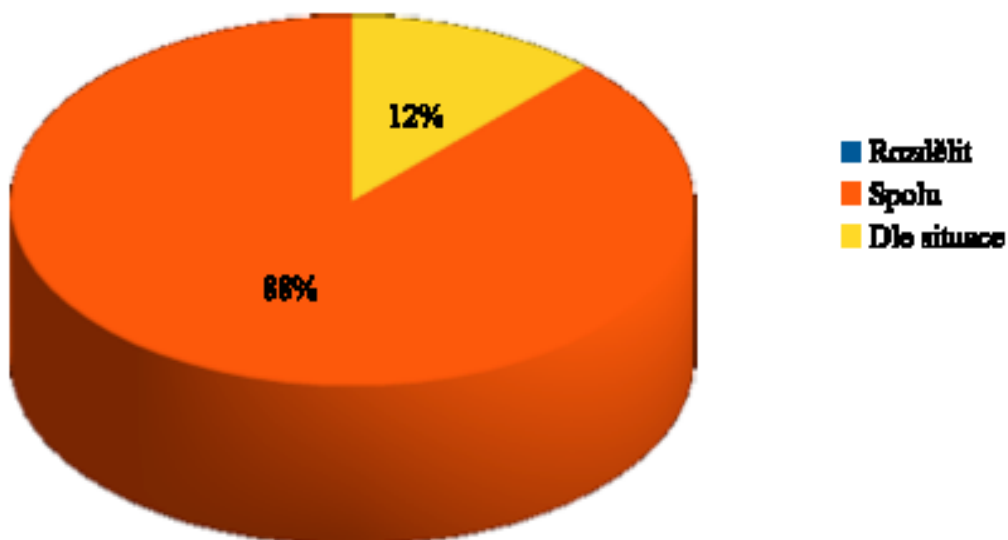
Druhá otázka, zjišťujících faktory, které mohou hrát roli při rozhodnutí v porozvodové péči, byla zaměřena na sourozence. Zjišťovala názor, zda by sourozenci měli zůstat po rozvodu spolu, nebo být rozděleni – například dle pohlaví matka – dcera, otec – syn. Tabulka č. 8. nám ukazuje názory respondentů dle jejich pohlaví. Jak můžeme vidět v grafu č. 7., žádný z respondentů by sourozence nerozděloval. Velká většina respondentů byla toho názoru, že sourozenci by měli zůstat spolu. Podstatně menší část by se rozdělení sourozenců nebránila, pokud by to pro ně bylo lepším řešením, než aby zůstali spolu.

Tabulka 8: Názory na význam sourozeneckého vztahu dle pohlaví respondentů

	Ženy	Muži
Spolu	30	16
Rozdělit	0	0
Dle situace	2	6

Graf 7: Význam sourozeneckého vztahu

**Měli by sourozenci zůstat po rozvodu spolu,
nebo být rozděleni?**



Na otázku číslo 7 odpovědělo 30 žen tak, že by sourozenci měli zůstat spolu, žádná žena si nemyslí, že by sourozenci měli být rozděleni a 2 ženy si myslí, že záleží na konkrétní situaci. 16 mužů se domnívá, že by sourozenci měli zůstat spolu, žádný z mužských respondentů se nedomnívá, že by sourozenci měli být rozděleni a 4 muži odpověděli, že by záleželo na konkrétní situaci.

88% respondentů je toho názoru, že sourozenci by po rozvodu měli zůstat spolu. 12% respondentů by se rozhodovala dle situace. 0% respondentů by byla pro rozdělení sourozenců.

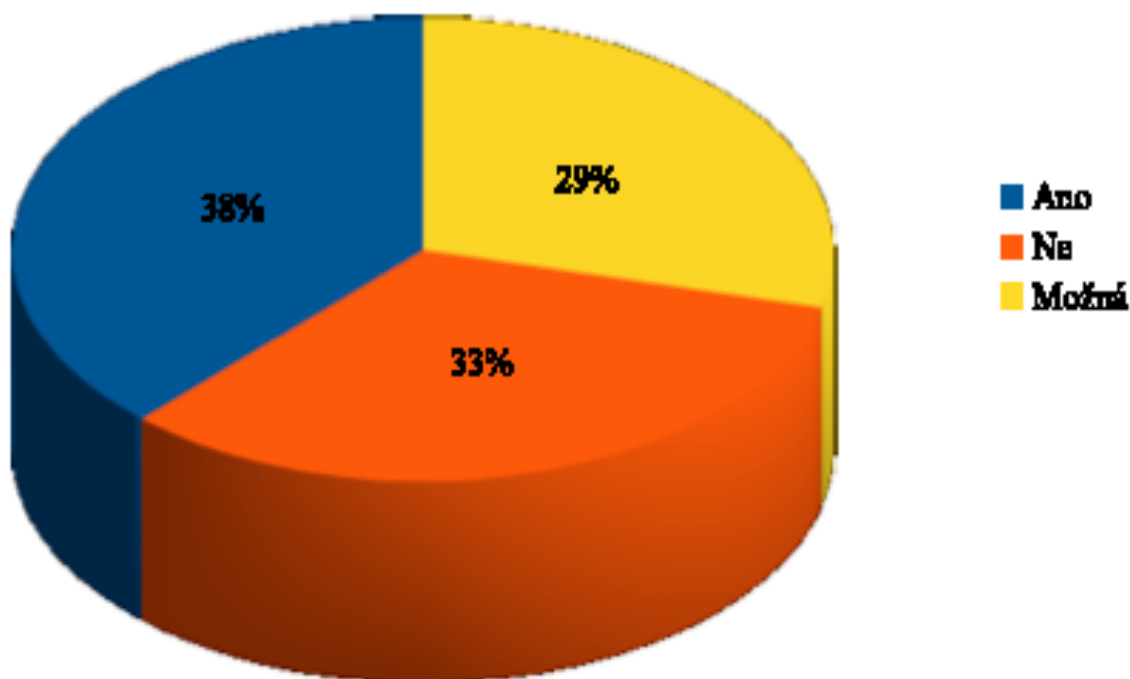
Osmá otázka zjišťovala otevřenost respondentů k odbornému poradenství. Zaměřena byla na možnost vyhledání odborníka na péči o dítě v případě rozvodu. Tabulka č. 9. nám ukazuje názor dle pohlaví respondentů. V grafu č. 8. můžeme vidět, že zjištěné hodnoty jsou poměrně stejně velké. Většina dotazovaných by v případě rozvodu odborného poradce vyhledala. Třetina respondentů by si poradit nenechala, jelikož by to byl názor cizího člověka. Větší čtvrtina respondentů by odbornou pomoc využila možná, ale není jisté, že by byl pro ně názor odborníka důležitý.

Tabulka 9: Názor na odborné poradenství dle pohlaví respondentů

	Ženy	Muži
Ano	12	8
Ne	10	7
Možná	10	5

Graf 8: Názor na odborné poradenství

**Nechal by jste si v případě rozvodu poradit
v péči o dítě zkušeným poradcem?**



Z ženské skupiny respondentů by 12 žen využilo odbornou pomoc, 10

žen by ji nevyužilo a 10 žen by ji využilo možná. Z mužské skupiny respondentů by odbornou pomoc využilo 8 mužů, 7 mužů by tuto pomoc nevyužilo a 5 mužů by ji využilo možná.

38% respondentů by odbornou pomoc využilo, 33% respondentů by odbornou pomoc nevyhledalo a 29% respondentů by využila služeb odborníka možná.

1.6 Výzkumné předpoklady

I. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že více než polovina respondentů nebude souhlasit se střídavou péčí po rozvodu.

Pro potvrzení tohoto výzkumného předpokladu byla použita tato otázka:

Co si myslíte o střídavé péči po rozvodu?

Tento předpoklad se nepotvrdil, jelikož z anketního šetření vyplynulo, že 60% respondentů by se střídavou péčí souhlasilo, 29% respondentů by nesouhlasilo a 11% respondentů by souhlasilo za určitých podmínek.

II. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že více než polovina respondentů se dokáže shodnout, či najít kompromis v otázce výchovy dětí.

Pro potvrzení tohoto předpokladu byla použita tato otázka:

Dokážete se s partnerem shodnout, či najít kompromis v otázce výchovy dětí?

Tento předpoklad se potvrdil jen částečně, neboť z anketního šetření vyplynulo, že 40% respondentů se dokáže shodnout a 31% se dokáže shodnout jen teoreticky.

III. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že majoritní část respondentů se domnívá, že jeden rodič nedokáže poskytnout péči za dva.

Pro potvrzení tohoto předpokladu byla použita tato otázka:

Dokáže poskytnout jeden rodič péči za dva?

Tento předpoklad se potvrdil částečně, jelikož z anketního šetření vyplynulo, že 60% respondentů se domnívá, že jeden rodič nedokáže poskytnout péči za dva.

IV. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že pro větší polovinu respondentů by nebylo důležité pohlaví a věk dítěte pro rozhodnutí o následné péči.

Pro potvrzení tohoto předpokladu byla použita tato otázka:

Bylo by pro vás důležité pohlaví a věk dítěte pro rozhodnutí o péči?

Tento předpoklad se potvrdil, jelikož pro 58% respondentů by pohlaví ani věk nebyly důležitým faktorem pro rozhodnutí o následné péči.

V. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že méně než polovina respondentů by souhlasila s rozdělením sourozenců po rozvodu.

Pro potvrzení tohoto předpokladu byla použita následující otázka:

Měli by sourozenci zůstat spolu, nebo být rozděleni? (např. dle pohlaví matka – dcera, otec – syn)

Tento předpoklad se potvrdil, neboť 0% respondentů by souhlasila s rozdělením sourozenců.

VI. Výzkumný předpoklad

Předpokládám, že většina respondentů by si nechala v případě rozvodu poradit v péči o dítě zkušeným poradcem.

Pro potvrzení tohoto předpokladu byla použita následující otázka:

Nechali by jste si v případě rozvodu poradit v péči o dítě zkušeným

poradcem? Využili by jste jeho služeb?

Tento předpoklad se nepotvrdil, jelikož jenom 38% respondentů by si nechala poradit, 33% respondentů by služby odborníka nevyhledalo a 29% respondentů by využilo jeho služeb možná.

1.7 Diskuze

Anketa by se určitě dala rozšířit o více otázek, které by byly zaměřeny více konkrétně, tudíž by poskytly přesnější informace. Anketní otázky ale byly vybrány záměrně tak, aby obsáhly co největší rozsah probíraného tématu. Také byly formulovány co nejjednodušeji, aby byly lehce pochopitelné, jelikož šetření probíhalo na ulicích, kde většina lidí spěchá a nemá chuť a ani náladu dlouze a složitě odpovídat.

Pokud přejdeme k samotnému vyhodnocení, skoro žádná z odpovědí mě nijak výrazně nezaskočila. Když jsem studovala literaturu o rozvodech, následné péči apod., dočetla jsem se i o většině možných názorech.

Při otázce první *Co si myslíte o střídavé péči po rozvodu?* jsem se ale zarazila při odpovědích. Většina respondentů by byla pro střídavou péči, což mne zarazilo. Domnívala jsem se, že většina lidí bude proti takovému způsobu uspořádání péče po rozvodu, neboť jsem se dočítala spíše o negativním pohledu na tuto problematiku. Zmiňovali důležitost obou rodičů a že dítě nesmí trpět jenom proto, že se jeho rodiče rozhodli nesetrvat v manželství. Potvrdilo se mi ale i mé očekávání, alespoň z části. Skoro třetina by byla proti, jelikož se ztotožňují s názorem, že je to pro dítě velký nápor, když musí střídat domovy.

U druhé otázky *Jak by na střídavou péči reagovali vaši rodiče?* jsem výsledek tak nějak očekávala. Při odpovědích jsem chápala každého respondenta, dle mých očekávání někteří hovořili z vlastní zkušenosti, což hodnotím jako přínosné.

Při otázce *Dokážete se s partnerem shodnout na výchově dětí?* jsem u některých respondentů váhala, zda – li odpovídají popravdě. Je to dle mého názoru hodně osobní otázka. Z odpovědí bylo znát, že se přiklání k té lepší variantě. V případě odpovědi *ne* jsem očekávala, že vztah už déle netrvá, což mi někteří respondenti potvrdili, aniž bych se musela ptát.

U otázky čtvrté, *Dokáže poskytnout jeden rodič péči za dva?* jsem očekávala odpovědi. Respondenti se jakoby rozdělili na dvě skupiny. První odpovídala jasně *ano* a druhá okamžitě *ne*. Potěšily mne ale rozvitě odpovědi, kdy lidé, i když odpověděli *ano*, tak zmínili fakt, že takový rodič jedná na úkor sebe, stojí ho to hodně odříkání, financí a energie, s čímž

já osobně souhlasím. Lidé odpovídající *ne* zase zmiňovali důležitost obou rodičů, jejich velký vliv na dítě v mužské a ženské roli.

Pátá otázka *Jak pohlížíte na rodiče (matka/otec), kteří dobrovolně přenechají péči o dítě druhému rodiči?* vyvolala v některých respondentech vlnu nevole. Takové rodiče rezolutně odsoudili. Většina ale respektovala soukromí páru a neměla potřebu hodnotit takovou situaci. U této otázky jsem se setkala i s takzvaným kultem mateřství. Asi dva lidé zmínili, že pokud to udělá matka, přijde jim to divné, ale když je to otec, který udělá takové rozhodnutí, vnímají to normálně. Tímto tvrzením mi respondenti potvrdili, že kult mateřství, jak jej popisuje Warshak stále existuje, a že kdybych se rozhodla zabývat tématem *nekonformních matek* více do hloubky, nejspíš bych narazila na nepochopení a odpor, stejně jako tyto ženy.

U otázky číslo šest, *Bylo by pro vás důležité pohlaví a věk dítěte pro rozhodnutí o péči?* většinou nechápali, proč se na něco takového vůbec ptám. Bylo zapotřebí jim zkonkretizovat situace, jako příklad jsem uváděla, jestli by svěřili kojence do péče otci, nebo jestli by dávaly dcery výhradně do péče matek a syny výhradně do péče otců. Když jsem jim to takovým způsobem dovysvětlila, pochopili, proč se na takovou otázku ptám a někdy to vedlo k další diskuzi.

Když jsem vkládala do ankety otázku sedmou, *Měli by sourozenci zůstat spolu, či být rozvedeni (např. dle pohlaví matka – dcera, otec – syn)?* jsem doufala v odpověď *spolu*. Sama si nedokážu představit, že by sourozenci měli vyrůstat odděleně, myslím si, že sourozenci by měli být blízkými kamarády a potřebnou oporou v těch nejtěžších situacích. Byla jsem ráda, že tento názor měla většina dotázaných respondentů.

U otázky osmé *Nechali by jste si v případě rozvodu poradit v péči o dítě zkušeným poradcem? Využili by jste jeho služeb?* jsem očekávala, že většina záporných odpovědí bude z mužských řad. Překvapil mne ale fakt, že většina mužů by bylo pro, nebo by alespoň tuto variantu zvážili. U žen jsem zas neočekávala tolik negativních odpovědí.

Všech 52 dotazovaných rozumělo všem termínům, které byly v otázkách použity, a neměli s otázkami problém. Někdy se vyhýbali odpovědi tvrzením, že s danou věcí nemají osobní zkušenost, ale přeci jenom mi nakonec sdělili svůj vlastní názor. Některé odpovědi nebyly dle mého

názoru založeny na reálném základu a pocházely ze zkreslených informací o daném tématu. Po ukončení anketního dotazování se většinou rozvedla diskuze o potřebě setrvat v manželství a pracovat na problémech v jejich počátcích, aby se nemusely řešit právě rozvodem. Tento názor jsem vždy velmi ocenila, jelikož jsem jeho zastáncem.

Uvědomuji si, že anketa pokryla jen některé oblasti porozvodové péče, ale vzhledem k tématu, které není nijak příjemné a formě získávání informací mi přijde obsahově dostačující.

1.8 Závěry anketního šetření

Z celkové počtu 52 respondentů bylo 32 žen a 20 mužů. Z 32 žen mělo děti 20, zbylých 12 žen bylo bezdětných. Z 20 mužů bylo otcem 12 z nich, zbylých 8 mužů děti nemělo. Z celkového počtu 52 respondentů bylo 32 rodičů a 20 bezdětných osob.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že větší polovina respondentů, což činí 60%, by byla pro střídavou péči po rozvodu. V otázkách výchovy dětí se dokáže shodnou či najít kompromis 40% respondentů, 31% respondentů to dokáže teoreticky, jelikož nemá děti, 12% nachází kompromis většinou, 9% se shodnout nedokáže a 8% respondentů tento problém neřeší. 60% respondentů se shodlo na tom, že jeden rodič nedokáže poskytnout péči za dva, zbylých 40% dotazovaných si myslí, že toho rodič je schopen. Pro 58% respondentů by nebylo důležité pohlaví, ani věk dítěte pro rozhodnutí o péči, 27% považuje věk za důležitý při rozhodnutí o péči, ale pohlaví nikoli a 15% respondentů považuje oba faktory za důležité při rozhodování o následné péči. 88% respondentů zastává názor, že by sourozenci měli být po rozvodu spolu, 12% si myslí, že záleží na dané situaci, ve které se děti nacházejí a nikdo z dotazovaných by sourozence nerozděloval. V případě rozvodu by odbornou radu vyhledalo 38% dotazovaných, 33% by nevyužilo služeb odborného poradce a 29% by poradenství využilo možná.

ZÁVĚR

V době, kdy je rozvod samozřejmým a lehkým řešením manželských neshod, se často zapomíná na aktéry takového dění nejdůležitější – děti. Je tedy neustále potřeba zpřístupňovat kvalitní informace rodičům, ale i široké veřejnosti, aby se netradiční porozvodové uspořádání nesesetkávalo s nepochopením, ale aby bylo jednou z možností.

Revoluce v porozvodové péči se diskutuje už více než dvacet let. Stále probíhají výzkumy, které neustále potvrzují důležitost obou rodičů pro zdravý vývoj dítěte, nás jen mohou utvrdit v tom, že je potřeba, aby přístup rodičů byl i po rozvodu v aktivní, láskyplný a chápající.

Realizovaly jsme anketní šetření s 52 respondenty různého věku, pohlaví a rodinného stavu. Anketa je orientována na názory většinové populace na střídavou péči, faktory ovlivňující porozvodové uspořádání o děti a pohled na výchovu a péči o děti. Při šetření vyplynulo, že někteří mají vlastní zkušenost s danou problematikou, takže mohli čerpat z vlastních zkušeností.

V České republice i jinde ve světě se teprve začíná zdůrazňovat role muže – otce ve výchově dětí. Stále je na toto téma zpracováno málo odborné literatury. Trend je takový, svěřovat dítě do péče výhradně matkám. Faktem ale zůstává, že i otec je rodič a má stejné právo na výchovu svých dětí jako matka.

Seznam literatury

6.1. Literatura

ATKINSON, Rita L. *Psychologie*. Překlad Erik Herman, Miroslav Petržela, Dagmar Brejlová. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8640-3

BAKALÁŘ, Eduard, NOVÁKOVÁ, Markéta, NOVÁK, Daniel. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-157-3

BERGER, Maurice, GRAVILLON, Isabelle. *Když se rodiče rozvádějí*. Překlad Abigail Kozlíková. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-843-2

DOLEŽAL, Pavel. Porozvodová péče otců o děti v ČR. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. PedF MU, Brno, 2006

ELLIOTT, Julian, PLACE, Maurice. *Dítě v nesnázích*. Vyd. 1. Překlad Jaroslava Kubátová, Jiří Štěpo. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0

FALTUSOVÁ, Jana. Rodiče a nezletilé děti při rozvodu. In MITLÖHNER, Miroslav. *14. Celostátní kongres k sexuální výchově v České republice, Sborník referátů*. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2006. ISBN 80-86559-57-2

GJURIČOVÁ, Šárka, KOCOURKOVÁ, Jana, KOUTEK, Jiří. *Podoby násilí v rodině*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9978-80-7367-628-5

HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 9978-80-247-3134-6

HOLÁ, Lenka. *Mediace – Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-047-6

LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Vyd. 2. Praha: Avicenum, 1983.
ISBN 80-201-0098-7

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-853-8

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Vyd. 1. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-011-86

MATĚJČEK, Zdeněk. *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf, 2000. ISBN 80-85912-29-5

PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 1081-150-2000

REIFOVÁ, Kateřina. *Metody výchovy dítěte a jejich vliv na budoucí osobnost dítěte*. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. PedF UP, Olomouc, 2010

SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Vyd. 1. Přeložila Hana Loupová. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-906-2

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8

ŠULOVÁ, Lenka. *Význam otcovské role v rámci rané interakce rodič – dítě*. In MITLÖHNER, Miroslav. *9. Celostátní kongres k sexuální výchově v České republice, Sborník referátů*. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2001. ISBN 80-86559-02-5

TEYBER, Edward. *Děti a rozvod*. Vyd. 1. Překlad Lukáš Chaloupka,

Dagmar Brejlová. Praha: Návrat domů, 2007. ISBN 978-80-7255-163-7

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0

WARSHAK, Richard, A. *Jak neotrávit děti rozvodem*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-558-2

WASHAK, Richard, A. *Revoluce v porozvodové péči*. Vyd. 1. Překlad Eduard Bakalář. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-089-8

WARSHAK, Richard, A. *Rozvodové jedy*. Překlad Daniela Zounková. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-439-X

YABLONSKY, Lewis. *Otcové a synové*. Překlad Jiří Foltýn. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-075-8

6.2. Internetové zdroje

Dudová, T. (nedatováno). Společná a střídavá péče [online]. Sociologický ústav AV ČR [citováno 20. 6. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.soc.cas.cz/info/cz/25066/Spolecna-a-stridava-pece.html>>.

Iustin. (nedatováno). Dětské psychické potřeby [online, cit. 20. 6. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.iustin.cz/art.asp?art=38>>.

Zákon o rodině [online, cit. 20. 6. 2012] Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf>.

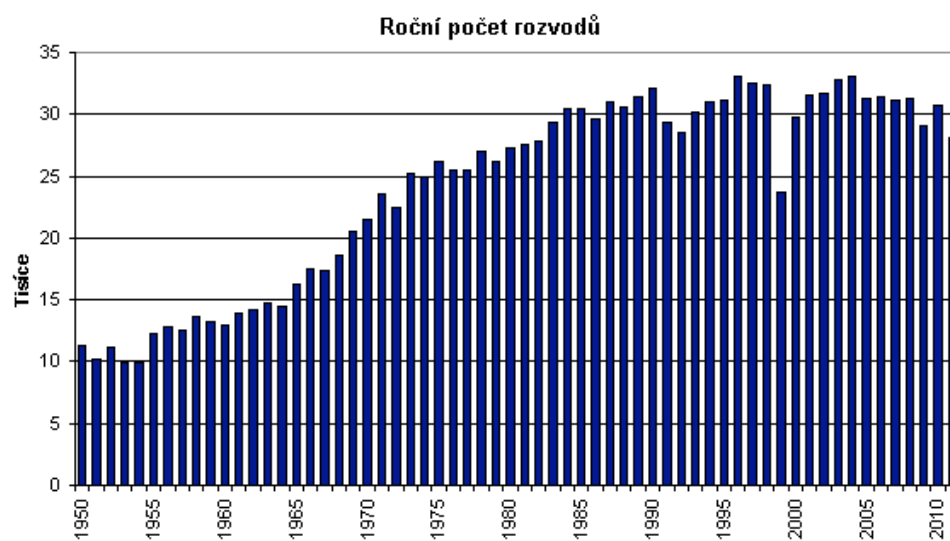
Žádost o rozvod. [online, cit. 20. 6. 2012] Dostupné z WWW: <<http://www.zadost-o-rozvod.cz/statistiky-a-historie-rozvodu-manzelstvi/>>.

Seznam příloh

Příloha číslo 1.....	62
Příloha číslo 2.....	63

Příloha č. 1: Graf – roční počet rozvodů v ČR (Rozvodovost. [online, cit. 20. 6. 2012]

Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>>.



Příloha č. 2: Anketní otázky

muž/žena

děti: Ano/Ne

věk: 20 – 35 let / 36 – 55 let

1. Co si myslíte o střídavé péči po rozvodu?
2. Jak by na střídavou péči reagovali vaši rodiče?
3. Dokážete se s partnerem shodnout na výchově dětí?
4. Dokáže poskytnout jeden rodič péči za dva?
5. Jak pohlížíte na rodiče, kteří dobrovolně přenechají péči o dítě druhému rodiči?
6. Bylo by pro vás důležité pohlaví a věk dítěte pro určení péče?
7. Měli by sourozenci zůstat spolu, či být rozděleni (např. dle pohlaví matka – dcera, otec – syn)?
8. Nechali by jste si v případě rozvodu poradit v péči o dítě zkušeným poradcem? Využili by jste jeho služeb?

Anotace

Jméno a příjmení:	Zuzana Fillingerová
Katedra:	Katedra psychologie
Vedoucí práce:	Mgr. Kamila Holásková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Porozvodová péče o děti
Název v angličtině:	The children custody after divorce
Anotace práce:	Práce je zaměřena do porozvodovou péči o děti. Teoretický vhléd popisuje rozvod, systém porozvodové péče, potřeby dítěte, vliv rodiny na vývoj dítěte, dále popisuje roli ženy a muže jako matky a otce dítěte. V praktické části je prezentována anketa, zjišťující názor většinové společnosti na společnou péči a faktory ovlivňující porozvodové uspořádání.
Klíčová slova:	Rozvod, porozvodová péče, potřeby dětí, vliv rodiny, role ženy a muže
Anotace v angličtině:	The topic of this paper is post-divorce custodial care. The theoretical insight covers divorce, post-divorce custody management, needs of the child and the impact of family on the child development. It also depicts the role of both women and man as a mother and a father, respectively. The practical part contains a survey inquiring the public opinion on joint child care and the factors affecting post-divorce arrangements.
Klíčová slova v angličtině:	Divorce, post-divorce custody management, needs of the child, impact of family, role of women a man
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	66 s.
Jazyk práce:	čeština